

Språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors

Titta Modenius
Tammerfors universitet
Institutionen för språk- och
översättningsvetenskap
Nordiska språk
Avhandling pro gradu
April 2009

Tampereen yliopisto
Pohjoismaiset kielet
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

MODENIUS, TITTA: Språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors

Pro gradu -tutkielma, 64 sivua + liitteet (2 kpl)
Huhtikuu 2009

Tutkielmani käsittelee kielivalintoja kaksikielisissä parisuhteissa Tampereella, joka on Suomen suurin niin sanottu ruotsalainen kielisaareke. Tutkielmani on osa tutkimusprojektia ”Teollisuuskaupungin kielellinen murros. Ruotsalaisuus Tampereella 1700-luvulta 2000-luvulle”, jota johtaa tutkijatohtori Harry Lönnroth.

Kaksikieliset parisuhteet rajautuvat tutkielmassani puolisoiden rekisteröidyn äidinkielen mukaan. Kielivalinnat kaksikielisissä parisuhteissa koskevat sekä käytännön kielivalintoja (mitä kieltä yksilö puhuu puolisonsa ja lastensa kanssa) että kielellisiä päätöksiä koskien lasten rekisteröityä äidinkieltä ja kieltä päiväkodissa ja koulussa. Tutkielmani on kyselytutkimus, johon ovat ottaneet osaa ne Tampereen ruotsalaisen yhteiskoulun oppilaiden vanhemmat, jotka elävät parisuhteessa, jossa toisen puolison rekisteröity äidinkieli on ruotsi ja toisen suomi. Olen käsitellyt aineistoa sekä määrällisesti että laadullisesti. Tutkielmassani olen selvittänyt, mitä kieltä parit puhuvat keskenään, mikä on heidän lastensa rekisteröity äidinkieli, mitä kieltä he puhuvat lastensa kanssa ja mitä kieltä he puhuvat perheen kesken. Lisäksi olen selvittänyt, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kielivalintaan puolison kanssa ja millä perusteilla kaksikieliset parit ovat valinneet lastensa rekisteröidyn äidinkielen.

Tampereen ruotsinkieliset ovat nykyisin käytännössä täysin kaksikielisiä. Tutkimukseni mukaan suurin osa pareista puhuu keskenään suomea. Tärkein kielivalintaan puolison kanssa vaikuttava tekijä on kielitaito. Kaikkien kyselylomakkeeni täyttäneiden pariin lasten rekisteröity äidinkieli on ruotsi. Lasten rekisteröidyn äidinkielen valintaan ovat vaikuttaneet esimerkiksi halu säilyttää suomenruotsalaisuus. Myös äidin äidinkielen ja lapsen rekisteröidyn äidinkielen välillä on tutkimukseni mukaan yhteys: jos äidin äidinkieli on ruotsi, ruotsia kuvataan lapsen rekisteröitynä äidinkielenä luonnolliseksi valinnaksi. Suurin osa vanhemmista puhuu omaa äidinkieltänsä lastensa kanssa. Perheen kesken suurin osa kaksikielisistä pareista Tampereella noudattaa *yksi henkilö – yksi kieli* -periaatetta.

Tutkielmani luotettavuuden kannalta on oleellista ottaa huomioon, että tutkimukseni ei kuvaa suoraan kaksikielisten pariin todellista kielenkäyttöä. Tutkimukseni tulokset ovat tutkittavien henkilöiden subjektiivisia näkemyksiä omista ja toisten kielivalinnoista.

Avainsanat: språkval, tvåspråkighet, parförhållande, svenska, svenskhet, Tammerfors

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Mål och avgränsning.....	5
1.2 Material	7
1.3 Metod	9
1.4 Tidigare forskning.....	10
2 Informanterna.....	12
2.1 Kön och modersmål	12
2.2 Utbildning	13
2.3 Deltagande i svenskspråkig verksamhet	16
3 Teoretisk referensram	20
3.1 Språkval, språkbyte, språkbevarande.....	20
3.2 Tvåspråkighet inom familjen	22
3.2.1 Tvåspråkighet som fenomen	22
3.2.2 Språkval mellan makarna.....	23
3.2.3 Språkval med barnen.....	24
3.2.4 Språklig socialisering och språkstrategier i en tvåspråkig familj	26
4 Språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors.....	28
4.1 Språkval med partnern	28
4.1.1 Språkval vid första mötet.....	28
4.1.2 Språkval mellan parterna	28
4.1.3 Kommentarer till språkvalet	30
4.1.4 Faktorer som påverkar språkvalet.....	31
4.1.5 Förändringar i parens språkbruk	33
4.2 Språkval med barnen.....	36
4.2.1 Svenska som barnens registrerade modersmål	37
4.2.2 Faktorer som påverkar valet av barnens registrerade modersmål.....	37
4.2.3 Vilket språk talas med barnen.....	41
4.2.4 Konsekvensen av informanternas språkbruk med sina barn.....	42
4.3 Språkval inom familjen.....	47
5 Resultat och diskussion.....	53
Litteratur	58

Bilagor.....	65
Bilaga 1	65
Bilaga 2	82

1 Inledning

I Finland har finsk- och svenskspråkiga redan länge ingått äktenskap över språkgränsen och bildat tvåspråkiga familjer. Med *exogami* avses äktenskap mellan individer från olika etniska, sociala eller språkliga grupper, äktenskap inom den egna gruppen kallas *endogami*. (Allardt & Starck 1981: 279, 281.) Eftersom samboförhållanden är vanliga i dagens Finland, är det motiverat att utvidga begreppen *exogami* och *endogami* till att omfatta även dessa (jfr Swanström 1999). Parförhållanden kan vara *exogama* i varierande grad: de parter¹ som kommer från en och samma ort och språkgrupp men som har olika socioekonomiska bakgrunder är *endogama* i två men *exogama* i ett perspektiv. *Exogamin* kan alltså sägas vara relativ. (Swanström 1999: 8.) I denna avhandling pro gradu koncentrerar jag mig på *exogami* i ett språkvetenskapligt perspektiv.

Språkvalen i de parförhållanden där parterna är språkligt *exogama*, det vill säga har olika modersmål, kan bero på flera olika faktorer: språkkunskaper, sällskap, omgivning, humör, attityder och värderingar (Swanström 2005). Med *språkval* avser jag det praktiska språkval som parterna i ett tvåspråkigt parförhållande gör. Dessa val berör parternas eget språkbruk, det vill säga vilket eller vilka språk parterna talar sinsemellan och med sina barn. Enligt Raija Berglund (1997: 137) är det fråga om vilket språk man väljer ”som basspråk i kommunikationen med en viss person”. Med språkval avser jag ytterligare de språkliga beslut som parterna i ett tvåspråkigt parförhållande fattar i fråga om sina barn, det vill säga valet av barnens registrerade modersmål, dagvård och skola. Med *tvåspråkigt parförhållande* avser jag ett parförhållande där parterna har olika registrerade modersmål. Med *registrerat modersmål* avser jag det språk som finns i Befolkningsregistercentralens befolkningsregister. Befolkningsdatalags (11.6.1993/507) 2 kapitlets 4 § lyder: till de ”personuppgifter som registreras i befolkningsdatasystemet” hör ”de uppgifter som personen lämnat om modersmål och kontaktspråk, finska eller svenska” (Finlex 1993). I *Svensk ordbok* (1999: 763) definieras *modersmål* som ”första inlärd (och bäst behärskade) språk”. Därför är det registrerade modersmålet inte nödvändigtvis individens faktiska modersmål (jfr Finnäs 2000). En tvåspråkig person kan till exempel inte registrera sig som tvåspråkig – en möjlighet som till

¹ Eftersom ordet *partner* saknar den bestämda formen i plural, använder jag i denna avhandling pro gradu ordet *partner* – *partnern* i singular och ordet *parter* – *parterna* i plural.

exempel Kjell Herberts (1997: 128) har efterlyst. Statistiska uppgifter berättar inte nödvändigtvis sanningen om individens faktiska språkliga verklighet.

I Tammerfors med omnejd lever en svenskspråkig minoritet. Tammerfors är en av de så kallade svenska språköarna i Finland.² Det är den största språkön och den enda som ligger i inlandet.³ Av Tammerfors 207 866 invånare var 0,5 procent, det vill säga 1 039 personer svenskspråkiga den 1 januari 2008 (Statistikcentralen 2008). De svenskspråkiga invånarnas andel i Tammerfors har minskat under hela 1900-talet. År 1900 var andelen svenskspråkiga i Tammerfors 5,6 procent, år 1930 2,4 procent, år 1950 1,4 procent, år 1970 0,7 procent och år 1991 0,6 procent. (Voionmaa 1935: 214; Rasila 1992: 71; Lönnroth & Rossi 2008: 203.) Enligt Marika Tandefelt (1988: 232) är minoritetens kontakter med majoriteten vanliga då minoritetens andel är låg. Parförhållanden över språkgränsen är inte sällsynta bland de svenskspråkiga i Tammerfors (jfr Bjurström 2001b: 174).

Det svenska Tammerfors präglas av tvåspråkighet. I dag är tammerforssvenskarna i praktiken helt tvåspråkiga (Lönnroth & Rossi 2008: 197). Denna tvåspråkighet har funnits redan i början av 1900-talet. Enligt Väinö Voionmaa (1935: 214) kunde 86 procent av de 1 574 svenskspråkiga i Tammerfors finska år 1930.

Nedan redogör jag för den svenskspråkiga verksamhetens historia och nuläge i Tammerfors. Bevarandet av svenskan i Tammerfors förutsätter att det finns svenskspråkig verksamhet på orten.

I Tammerfors grundades en svensk folkskola år 1895 och samma år bestämde man att grunda en femklassig samskola, Svenska Samskolan i Tammerfors. År 1900 blev Svenska Samskolan i Tammerfors en skola som möjliggjorde studier vid universitetet. (Löfman 2001: 71–73, 78.) År 1921 trädde läropliktslagen i kraft. I början av 1900-talet växte antalet elever i den svenska folkskolan snabbt även om antalet svenskspråkiga inte ökade i Tammerfors. Detta medförde ett styrelsebeslut enligt vilket de barn som behärskade finska bättre än svenska skulle förflyttas från den svenska folkskolan till den finska år 1925. (Löfman 2001:

² Tammerfors grundades 1779 av kung Gustav III. Tammerfors historia under 1800- och 1900-talen präglas av metall-, pappers- och textilindustrin. Industrierbetarna var generellt finskspråkiga medan de svenskspråkiga innehade högre tjänster och positioner inom industrin. (Wallenius 2001; Lönnroth & Rossi 2008: 201.)

³ De andra svenska språköarna i Finland är Kotka, Björneborg och Uleåborg som ligger vid kusten.

73–74.) Dåförtiden tog man inte hänsyn till elevernas möjliga tvåspråkiga familjebakgrund. Enligt Anita Löfman (2001: 74) fick eleverna inte nödvändigtvis möjlighet att stadga sina kunskaper i svenska.

Svenska Samskolan i Tammerfors fick sin egen lokal, en stenbyggnad vid Hamngatan (Satamakatu) 1902. Då var skolan redan åttaklassig med mellanskola (klasserna 5–9) och ett treårigt gymnasium. År 1935 flyttade svenska folkskolan till Svenska Samskolans lokaler vid Hamngatan. Från och med skolreformen 1976 verkar svenska folkskolan under den kommunala skolnämnden och upprätthåller det svenskspråkiga lågstadiets årsklasser 1–4. Årsklasserna 5–9 är en så kallad ersättande skola som ”arbetar enligt grundskolans läroplan med kommunalt understöd till 100 %” (Löfman 2001: 95). Grundskolereformen påverkade inte gymnasiet ställning och det fungerar fortfarande som ett privat gymnasium. (Löfman 2001: 74–75, 77, 78–81, 95.)

Den finskspråkiga omgivningen och därmed elevernas tvåspråkighet har kännetecknat språkmiljön i Svenska Samskolan i Tammerfors sedan skolan inledde sin verksamhet. Enligt Löfman (2001: 85–86) kan man ändå hävda att samtalsspråket mellan eleverna nästan undantagslöst varit svenska ända till 1945. Då återvände krigsbarnen, som ofta kom från helfinska familjer, från Sverige och påverkade språkförhållandena i skolan så att också finskan blev ett accepterat samtalsspråk mellan eleverna. Därtill blev äktenskapen över språkgränsen vanligare och allt flera elever kom från tvåspråkiga familjer. Undervisningsspråket i Svenska Samskolan i Tammerfors har alltid varit svenska. Från och med skolans uppkomst har man prioriterat undervisningen i svenska på bekostnad av undervisningen i finska. (Löfman 2001: 80, 97.)

I dag kan det svenskspråkiga lågstadiet med klasserna 1–4 och Svenska Samskolan i Tammerfors sägas vara kärnan i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors.⁴ Att en språklig minoritet har en egen skola är en av de viktigaste faktorerna i att den ska bevara sin kultur och sitt språk (Tandefelt 1988: 45–46). I Svenska Samskolans omedelbara närhet verkar Svenska Barndaghemmet med plats för 120 barn och sex avdelningar. (Sucksdorff 2001: 121; Svenska Barndaghemmet i Tammerfors 2009.)

⁴ För mera om Svenska Samskolans i Tammerfors och föreningens Hem och Skola verksamhet, se Löfman (2001: 89–94).

Kyrkan och församlingen har en stor betydelse för svenskan i Tammerfors (Lönnroth & Rossi 2008: 201). Tammerfors svenska församling grundades 1926 men den svenskspråkiga verksamheten inom kyrkan är betydligt äldre (Lehtonen 2001: 39). I dag har Tammerfors svenska församling gudstjänst varje söndag i Gamla kyrkan vid Keskustori. Därtill arrangerar församlingen till exempel mamma och barn-möten samt männens bastukvällar. (Tampereen ev.lut. seurakunnat 2009.)

I slutet av 1800-talet växte sällskapslivet och pressen både på finskt och på svenskt håll i Tammerfors (Lönnroth & Rossi 2008: 203). På den svenskspråkiga sidan grundades till exempel Tammerfors Konversationsklubb 1884. Klubbens ändamål var enligt stadgarna ”medlemmarnas förströelse och umgänge” (Björkman 2001: 141) men verksamheten var också politisk speciellt i slutet av 1800-talet. År 1940 fick klubben ett nytt namn, Svenska Klubben i Tammerfors. (Björkman 2001: 141–143.) År 1917 grundades ett svenskt kvinnoförbund där man till exempel diskuterade aktuella sociala frågor (Sjöblom 2001a: 136). I dag stödjer Svenska Klubben i Tammerfors den svenska verksamheten inom skola och kultur samt är en samlingsplats för svenskspråkiga i Tammerfors. Svenska Kvinnoklubben i Tammerfors är ett samlings- och diskussionsforum för svenskspråkiga kvinnor. (Björkman 2001: 146; Sjöblom 2001a: 139.)

Tammerfors Aftonblad grundades 1882. Tidningen utgavs med namnet *Tammerfors* från 1888 till 1897 och med namnet *Tammerfors Nyheter* från 1897 till 1916. Från och med 1916 tog tidningen i bruk det ursprungliga namnet *Tammerfors Aftonblad* som bevarades ända till 1972 då tidningen lades ner. (de la Chapelle & Korsström 2001: 59.) Efter nedläggningen av *Tammerfors Aftonblad* 1972 började man ge ut *Tammerfors Aktuellt* 1973. Informationsbladet ges ut av Svenska Sällskapsklubben i Tammerfors och det utkommer varannan vecka. (de la Chapelle & Korsström 2001: 65; *Tammerfors Aktuellt* 2009.)

Scoutverksamhet på svenska började redan 1911 med namnet Tammerfors riddargossar. Myndigheterna förbjöd scoutverksamheten i Finland 1912 men 1917 började en ny svensk kår, Tammerfors riddarkår, som både flickor och pojkar fick vara medlemmar av, sin verksamhet. (Sjöblom 2001b: 148.) I dag hör cirka 50 medlemmar till de svenskspråkiga scouterna i Tammerfors. (Holopainen 2008).

År 1905 firades invigningen av De Gamlas Hem i Tammerfors vars verksamhet man hade börjat planera 1898 då föreningen De Gamlas Hem i Tammerfors grundades (Doepel 2001: 126–127). I dag erbjuder De Gamlas Hem i Tammerfors tryggt självständigt boende för alla som har fyllt 60 år. Invånarna bor i egna lägenheter och kan ha antingen svenska eller finska som modersmål. (Holopainen 2008.)⁵

Denna avhandling pro gradu kartlägger den språkliga situationen på en svensk språkö i det finska inlandet i dag. Min undersökning är ett led i forskningsprojektet *Industristaden i språklig förändring. Svenskheten i Tammerfors från 1700-talet till 2000-talet* som leds av forskardoktor Harry Lönnroth. Språkvalen i de tvåspråkiga parförhållandena är både samhälleligt och språkvetenskapligt intressanta eftersom de påverkar bevarandet av det svenska språket och den svenskspråkiga kulturen i Tammerfors med omnejd. Lönnroth och Rossi (2008: 209) konstaterar att man kan följa tammerforssvenskarnas faser i ett longitudinellt perspektiv från 1700-talet till 2000-talet. Eftersom jag i min avhandling pro gradu redogör för språkvalen bland tammerforssvenskar på 2000-talet, är min undersökning ett led i denna historiska kartläggning.

1.1 Mål och avgränsning

Målet med min avhandling pro gradu är att redogöra för språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors. För att nå detta mål kommer jag att svara på följande fem frågor:

1. Vilket språk talar det tvåspråkiga paret sinsemellan?
2. Vilka faktorer påverkar deras språkval?
3. Vilket är barnens registrerade modersmål och varför?
4. Vilket språk talar parterna med sina barn?
5. Vilket språk talar man inom familjen?

⁵ Också Näsijärvi Segelsällskap (Näsijärven purjehdusseura) och Lembois Jaktförening (Lempäälän Metsästysseura) är tvåspråkiga föreningar. För mera om dessa föreningar, se Bjurström (2001a: 158–161) och Sjöblom (2001c: 162–164).

Det är inte oproblemiskt att avgränsa ett tvåspråkigt parförhållande på basis av parternas registrerade modersmål. Vad är ett modersmål egentligen? Som jag redan konstaterat i kapitel 1 är det registrerade modersmålet inte nödvändigtvis individens faktiska modersmål i praktiken. Med *modersmål* avser jag det eller de språk som barnet lär sig i tidig barndom. Östen Dahl (2000: 281) använder termen *första språk*⁶ och drar gränsen för inläringen av språket vid ungefär tre års ålder. Man kan till exempel föreställa sig en tvåspråkig familj där modern är finsk- och fadern tvåspråkig. I faderns barndomshem har man huvudsakligen använt finska och hans svenskregistrerade och funktionellt tvåspråkiga moder tillfälligtvis har talat svenska med sin son. Föräldrarna har registrerat sin dotter som svenskspråkig eftersom fadern vill bevara svenska språket. Fadern har dock huvudsakligen börjat tala finska med sin dotter, på samma sätt som hans moder gjorde när han var liten. Därför är både faderns och dotterns registrerade modersmål svenska även om modersmålet i praktiken är finska. På motsvarande sätt berättar parternas olika registrerade modersmål inte något om deras faktiska språkval med varandra eller med sina barn (Finnäs 1997: 99).

Jag använder det registrerade modersmålet som kriterium för ett tvåspråkigt parförhållande. I materialet finns tre par som inte har olika registrerade modersmål men som ändå har fyllt i enkäterna. Dessa par visar att det registrerade modersmålet inte är det samma som individens språkgruppsidentifikation, språkval och därigenom faktiska språkbruk. En finskregistrerad informant skriver i exempel (1):

(1) Fast mitt modersmål är finska tycker jag att jag behärskar svenska så pass bra att jag kan kalla mig som tvåspråkig. Tvåspråkig för jag har lärt mig riksvenska [sic!] o [sic!] tycker att riksvenska [sic!] är ”riktig” svenska jämfört mot finlandssvenska.

I detta sammanhang bortser jag från informantens åsikt om den ”riktiga” svenskan. Exempel (1) visar att man inte kan förutse verkligheten utifrån statistiken. Som Herberts (1991: 5) påpekar borde man i folkräkningen vid sidan av registreringsspråket också ta hänsyn till individens hem-, skol- och arbetsspråk och ”framförallt kan den växande andelen tvåspråkiga individer inte lämnas obeaktad”. Också Fjalar Finnäs (1997: 102) konstaterar att man kritiskt bör resonera över när det är motiverat att använda uppgifterna från den officiella statistiken och när det inte är det. Jag utelämnar dock de parförhållanden där båda parterna har samma

⁶ Eftersom ordet modersmål är problematiskt, använder många forskare hellre termen *första språk*, det vill säga det språk som barnet lärt sig först (se t.ex. Lainio 2007: 264).

registrerade modersmål från denna undersökning, även om jag är medveten om parterna i dessa parförhållanden kan vara funktionellt tvåspråkiga.

1.2 Material

Materialet i denna undersökning består av 47 enkäter ifyllda av tvåspråkiga par i Tammerfors med omnejd. Mina enkäter har levererats till sammanlagt 200 familjer vilkas barn går i Svenska Samskolan i Tammerfors i september 2008. Lärarkåren vid Svenska Samskolan i Tammerfors har hjälpt mig med att avlämna enkäterna till eleverna som sedan har tagit enkäterna hem med sig. Föräldrarna har haft drygt två veckor på sig att fylla i frågeformulären varefter eleverna har tagit enkäterna tillbaka till skolan.

Varje familj har fått två enkäter, en på svenska och en på finska (bilaga 1). I följebrevet ber jag alla föräldrar som lever i ett tvåspråkigt parförhållande svara på enkäterna (bilaga 2). Den svenskspråkiga parten får svara på den svenskspråkiga och den finskspråkiga parten på den finskspråkiga enkäten. Av de 400 avlämnade enkäterna (två till varje familj) har jag fått 58 (14,5 %) tillbaka. 24 par har returnerat sina frågeformulär i ett gemensamt kuvert; åtta kuvert innehåller bara ett frågeformulär. Jag har iakttagit på basis av parens vigselår och deras barns födelseår att fyra av dessa frågeformulär bildar två par. Därtill har en enkät levererats i ett kuvert tillsammans med en obesvarad enkät. Sammanlagt har jag alltså enkäter från 26 par, det vill säga 52 enkäter, och fem enkäter från endast den ena parten i ett parförhållande. Dessutom är en enkät endast fylld till fråga nummer 40 på grund av "time out" för att använda informantens uttryck. Jag har i alla fall tagit den med i mitt material.

Ett tvåspråkigt par, det vill säga två informanter, och två informanter vars partner inte har svarat på enkäten, har skilt sig, vilket betyder att informanterna inte längre lever i ett tvåspråkigt parförhållande och således inte fyller kriterierna för denna undersökning. Dessutom faller tre par (sex informanter) som inte har olika registrerade modersmål utanför undersökningen. Svarsprocenten för de enkäter som fyller kriterierna för undersökningen är 11,8.

Då man samlar in material med hjälp av en enkätundersökning kan man vanligen inte ta med hela populationen som man tänkt undersöka. Praktiska och ekonomiska skäl avgränsar möjligheterna: man har inte tid eller råd att skicka enkäter till flera tusen eller till och med miljoner människor. (Trost 2001: 28.) Mitt mål är att nå tvåspråkiga par i Tammerfors. Jag skulle i teorin ha kunnat skicka enkäter till varje hushåll i Tammerfors där det bor två minst 18 år gamla personer av motsatt kön med olika registreringspråk. I praktiken skulle det ha krävt både sådana ekonomiska och tidsmässiga resurser som jag inte har inom ramen för denna undersökning. När Taija Swanström (1999) undersökte språkval i parförhållanden över språkgränsen svenska/finska i Finland, skickade hon enkäter till ett slumpmässigt urval på 200 hushåll där det bodde två över 20 år gamla individer av motsatt kön med olika registrerade modersmål. På så sätt blev hennes undersökning statistiskt representativ. Jag har däremot valt ett icke-slumpmässigt urval. Enligt Jan Trosts (2001: 30–31) termer kan man kalla mitt urval *bekvämlighetsurval*. Något förenklat innebär detta att man tar vad man får. En lärare vid ett universitet kan till exempel dela ut ett frågeformulär till sina studenter på en kurs. Trost kritiserar det statistiska bruksvärdet av en enkätundersökning som baserar sig på bekvämlighetsurval. Resultaten kan snedvridas till exempel på grund av att bara de mest entusiastiska personerna kommer med i undersökningen. Däremot påpekar han att det kvalitativa värdet av en undersökning som baserar sig på bekvämlighetsurvalet kan vara högt.

Jag motiverar urvalet som består av föräldrarna till eleverna i Svenska Samskolan i Tammerfors med tillgängliga praktiska, ekonomiska och tidsbundna resurser. För det första kan Svenska Samskolan i Tammerfors, som påpekats, sägas vara kärnan i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors (Löfman 2001: 100). Därför är det möjligt att nå potentiella informanter genom den. Tammerforssvenskheten är i sin tur inte ett fenomen som begränsar sig strikt inom Tammerfors stads gränser utan den omfattar också de svenskspråkiga i grannkommunerna. För det andra är det arbetsekonomiskt att inte behöva sända enkäterna per post. De svarande representerar den del av tvåspråkiga par i Tammerfors med omnejd som har satt sina barn i en svenskspråkig skola. Utanför faller sådana tvåspråkiga par som inte har barn i skolåldern samt de tvåspråkiga par som har satt sina barn i en finskspråkig skola. Därför måste de kvantitativa resultaten av min undersökning granskas med en viss reservation.

1.3 Metod

Denna undersökning är en enkätundersökning. Enkäterna innehåller både strukturerade (slutna) och icke-strukturerade (öppna) frågor (Trost 2001: 70; Lagerholm 2005: 38). Därför är analysen av enkäterna både kvantitativ och kvalitativ.

När jag har utarbetat enkäterna har jag som modell använt den enkät som Taija Swanström använt i sin avhandling pro gradu (1999) och den enkät som Catharina Lojander-Visapää använt i sin undersökning (2001). Mina enkäter är längre än Swanströms och Lojander-Visapääs och innehåller flera öppna frågor. Orsaken till detta är att jag vill att informanterna med egna ord får berätta om sina språkval och sin språkliga verklighet. Man har inte tidigare kartlagt den språkliga situationen i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors. Därför vill jag att enkäterna är så omfattande som möjligt även om jag är medveten om att man bör undvika onödigt långa enkäter (Lagerholm 2005: 39; Codó 2008: 172). Till exempel Eva Codó (2008: 172) konstaterar att en enkät inte borde vara längre än fyra sidor och det borde inte ta mera än 30 minuter att fylla i den. Risken med en lång enkät är att informanten blir trött och börjar svara på frågorna slumpmässigt. (Codó 2008: 172.) Enligt min bedömning har ”risken” med en lång enkät lönat sig: de flesta av mina informanter har svarat på enkäten noga från början till slut. Även om jag inte kan använda all den information som man kan få av enkäterna, är enkäterna en värdefull källa för eventuell fortsatt forskning.

Den svenskspråkiga enkäten innehåller 67 frågor och är 15 sidor lång. Den finskspråkiga enkäten innehåller 64 frågor och är 14 sidor lång. Frågorna är indelade i tio teman: 1. bakgrundsfrågor (kön, registrerat modersmål, födelseår, hemort fram till 18 års ålder och nuvarande hemort), 2. skol- och utbildningsbakgrund, 3. arbetsbakgrund, 4. hobbyer och fritid, 5. användning av media (utifrån den språkliga aspekten), 6. språket i barndomshemmet, 7. språk och parförhållande, 8. språkval och barn, 9. språkbruket med släkt och vänner samt 10. språklig och geografisk identitet. Den svenskspråkiga enkäten innehåller tre extra frågor som berör de svenskspråkiga informanternas användning av svenska och/eller finska i Tammerfors samt hur det är att leva som tvåspråkig i Tammerfors. Annars är enkäterna identiska. De avslutas med en möjlighet att skriva ytterliga synpunkter på undersökningen.

Per Lagerholm (2005: 37) med hänvisning till Christer Bjurwill (2001: 75) konstaterar att antalet enkäter för en C-uppsats bör vara minst 100, gärna 200 eller fler. Antalet enkäter i min undersökning är 400. Lagerholm (2005: 37–38) motiverar antalet enkäter med eventuellt bortfall av informanter och statistisk hållbarhet. De kvantitativa analyserna i denna undersökning är inte statistiskt representativa på grund av materialurvalet. Trots detta anser jag att också de kvantitativa analyserna är motiverade i undersökningen. De bör betraktas som riktgivande tendenser bland de tvåspråkiga par i Tammerfors med omnejd vilkas barn går i Svenska Samskolan i Tammerfors.

Man talar om *det interna* eller *sekundära bortfallet* när informanten har lämnat någon eller några frågor obesvarade. Trost (2001: 72) varnar för alltför många öppna frågor eftersom det interna bortfallet vanligen är något högre för öppna än för slutna frågor. Dessutom påpekar han att det ofta är både svårt och tidskrävande att behandla informanternas öppna svar. Innehållsanalys är en metod som används för att förenkla och hitta kärninnehåll och betydelser i ett kvalitativt material. Man grupperar innehållet i materialet och söker efter återkommande *mönster* och *teman*. (Patton 2002: 453.) När jag analyserar de öppna svaren, använder jag innehållsanalys, vilket betyder att jag söker efter betydelser och teman som förekommer i svaren.⁷

1.4 Tidigare forskning

Bland annat Ulla Laurén (1981), Fjalar Finnäs (1984, 1986, 1990, 2000), Liisa Paavola (1987), Marika Tandefelt (1988), Catharina Visapää (1996, Lojander-Visapää 2001), Kjell Herberts (1997), Raija Berglund (1997) och Taija Swanström (1999) har forskat i språkval i tvåspråkiga familjer eller parförhållanden i Finland. De har redogjort för språkvalen i Helsingfors (Paavola 1987; Visapää 1996, Lojander-Visapää 2001), Vanda (Tandefelt 1988), Vasa (Laurén 1981; Berglund 1997) och Finland (Finnäs 1984, 1986, 1990, 2000; Herberts 1997; Swanström 1999). Språkvalen i de tvåspråkiga parförhållandena i Tammerfors har man inte tidigare undersökt. Visserligen utgjorde tre tvåspråkiga par från Tammerfors och Lahtis 1,5 procent av Swanströms (1999) material. Tammerfors intar dock en marginell ställning i

⁷ För mera om innehållsanalys, se t.ex. Neuendorf (2002).

hennes undersökning. Därför erbjuder Tammerfors en utforskad utgångspunkt för undersökningen på området.

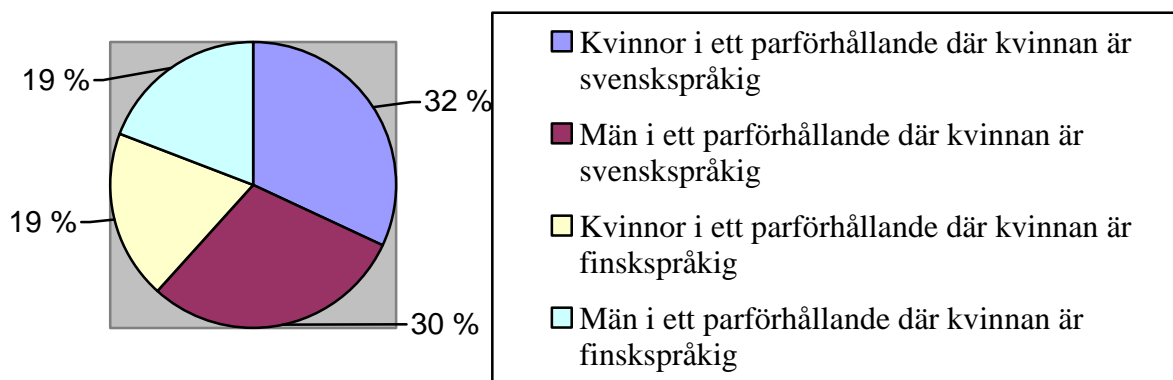
Den svenska språkgruppen och dess historia i Tammerfors har man dock undersökt inom språkvetenskapen. Till exempel Katri Alho (2003) har undersökt språkbruk och attityder till svenskhet bland högstadielärover och gymnasister i fyra svenska skolor i de svenska språköarna. En av dessa skolor är Svenska Samskolan i Tammerfors. Harry Lönnroth och Paula Rossi (2008) har redogjort för hur städernas stadshistoriker beskriver språkförhållandena i Tammerfors och Uleåborg från 1600-talet till 1900-talet. Lönnroth har koncentrerat sig på Tammerfors och Rossi på Uleåborg. Därtill har man gett ut populärt hållna verk om den svenskspråkiga befolkningsgruppens historia och nuläge i Tammerfors med omnejd (t.ex. Björkman m.fl. 2001).

2 Informanterna

2.1 Kön och modersmål

Materialet omfattar 24 kvinnor (51 %) och 23 män (49 %). Sammanlagt har jag information om 25 tvåspråkiga parförhållanden. I 22 fall är enkäterna fyllda av båda parterna i parförhållandet och i tre fall har bara den andra parten fyllt i enkäten. 17 par lever i Tammerfors, tre par i Kangasala, tre par i Nokia, ett par i Ylöjärvi och ett par i Lempäälä (Lembois). 29 informanter (15 kvinnor och 14 män) lever i ett parförhållande där kvinnans registrerade modersmål är svenska och mannens registrerade modersmål finska. 18 informanter (nio kvinnor och nio män) lever i ett parförhållande där kvinnans registrerade modersmål är finska och mannens registrerade modersmål svenska. Jag kallar den förra gruppen för Grupp A och den senare för Grupp B. Diagram 1 åskådliggör informanternas fördelning i parförhållandena.

Diagram 1. Informanternas fördelning i parförhållandena enligt kön och registreringspråk.

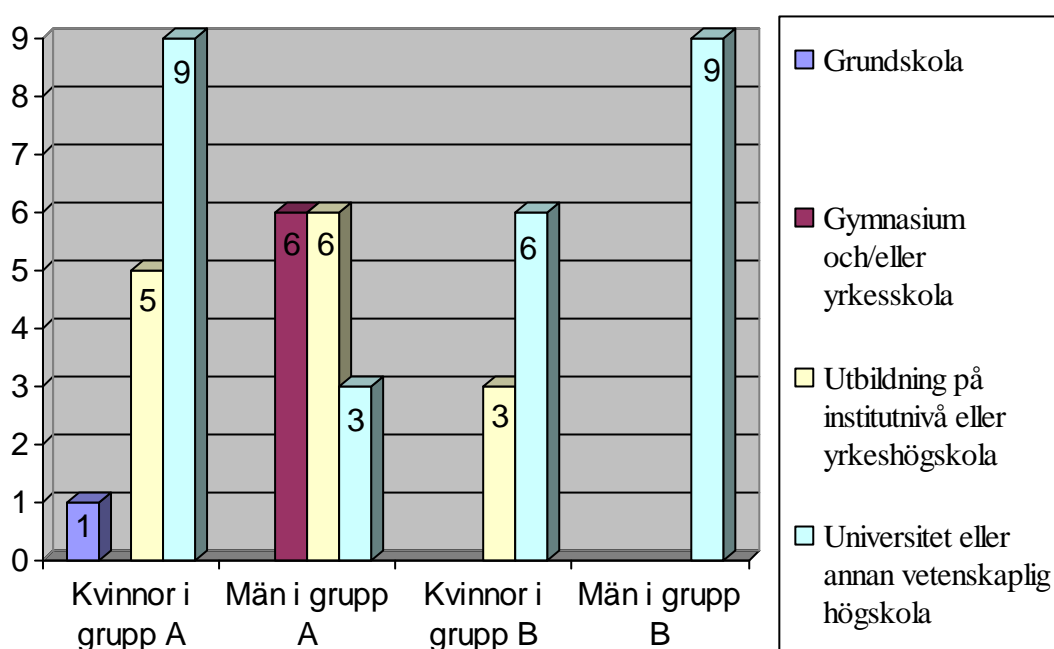
Parförhållandena i Grupp A är flera än parförhållandena i Grupp B. Finnäs (2000: 50) konstaterar att en finskspråkig partner enligt statistiken är vanligare bland de svenskspråkiga männen än bland de svenskspråkiga kvinnorna. Däremot ingår de kvinnor som har en tvåspråkig familjebakgrund mera sannolikt ett tvåspråkigt parförhållande än de män som har en tvåspråkig familjebakgrund. I Grupp A har 11 svenskregistrerade kvinnor en tvåspråkig familjebakgrund och fyra en enspråkig familjebakgrund. I Grupp B har tre svenskregistrerade män en tvåspråkig familjebakgrund och sex en enspråkig familjebakgrund. Även om

materialurvalet i denna undersökning är litet, motsvarar det den allmänna tendensen i statistiken. Kvinnor från tvåspråkiga familjer och män från enspråkigt svenska familjer bildar tvåspråkiga familjer mera sannolikt än det motsatta könet med samma språkliga familjebakgrund.

2.2 Utbildning

Tidigare forskning har visat att det finns ett samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och barnens registrerade modersmål och valet av skola i tvåspråkiga familjer. Man har konstaterat att moderns höga utbildningsnivå gynnar valet av svenska som barnens registrerade modersmål. Dessutom har statistiken från 1990-talet visat att det är den svenskspråkiga förälderns höga utbildningsnivå som korrelerar med valet av svenska som barnens registrerade modersmål. (Finnäs 1986: 171–172, 2000: 67.) Därtill finns det ett samband mellan högutbildade föräldrar och valet av svensk skola (Laurén 1981: 52–53). Därför är det motiverat att här redogöra för informanternas utbildningsnivå i denna undersökning. I diagram 2 presenterar jag informanternas utbildningsnivå enligt kön i Grupp A och i Grupp B.

Diagram 2. Informanternas utbildningsnivå.

Av diagram 2 framgår att informanterna är relativt högutbildade. I diagram 3 och 4 presenterar jag kvinnornas och männens utbildningsnivå.

Diagram 3. Kvinnornas utbildningsnivå.

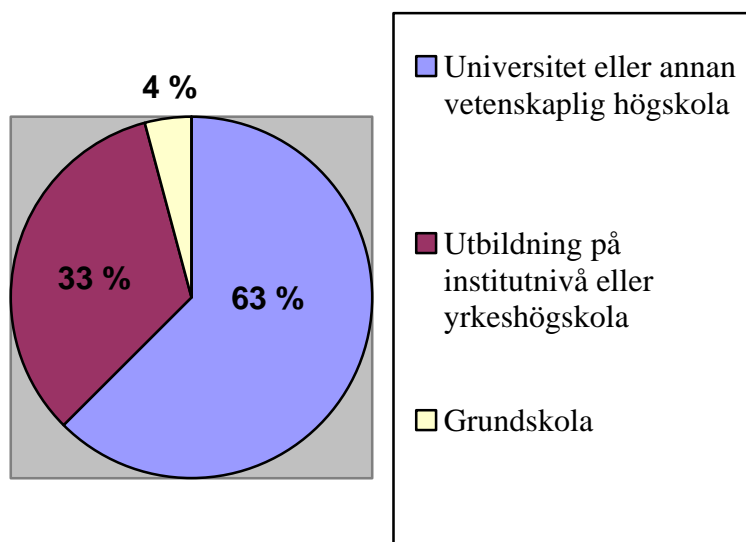
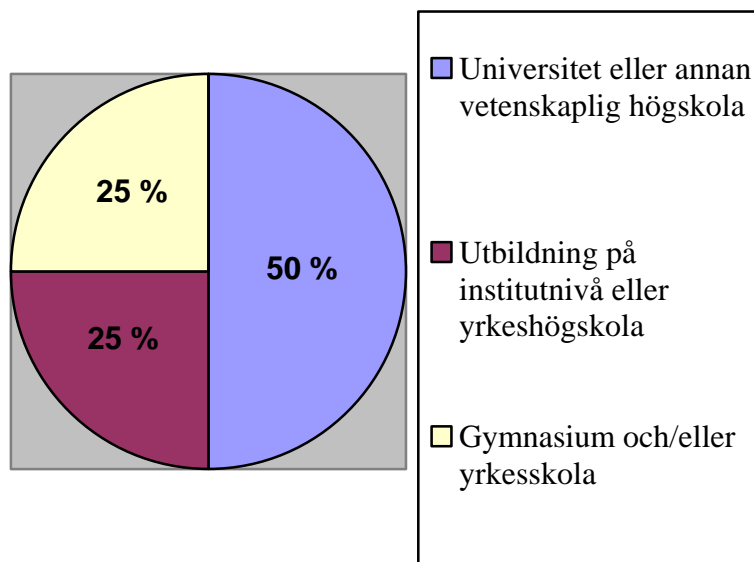

Diagram 4. Männens utbildningsnivå.

Kvinnorna har något högre utbildningsnivå än männen i denna undersökning. I diagram 5 och 6 presenterar jag de svensk- och finskspråkiga informanternas utbildningsnivå.

Diagram 5. De svenskspråkiga informanternas utbildningsnivå.

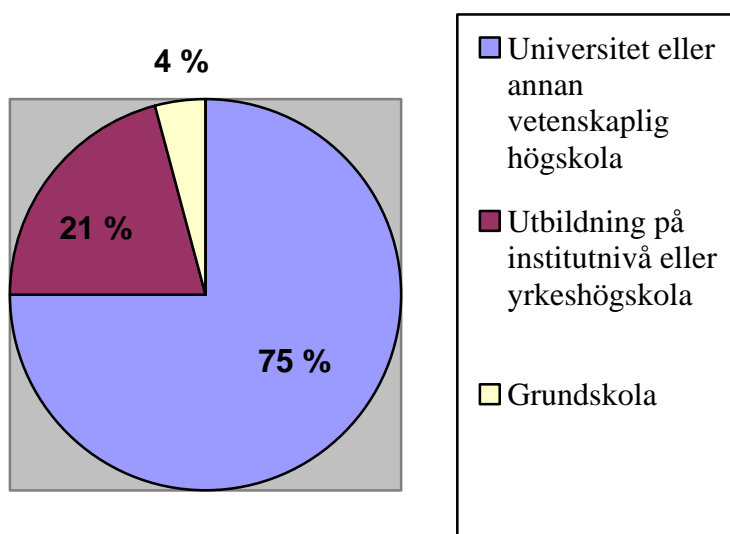

Diagram 6. De finskspråkiga informanternas utbildningsnivå.

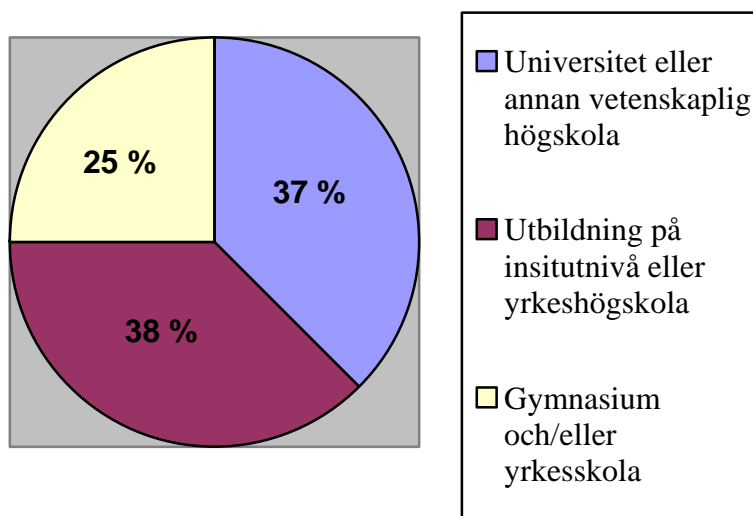

Diagram 5 och 6 visar att de svenskspråkiga informanterna är högre utbildade än de finskspråkiga. Antalet akademiskt utbildade svenskspråkiga informanter är högt, 75 procent. Av de finskspråkiga informanterna har 37 procent en akademisk utbildning. Det finns bara sex informanter vilkas högsta utbildning är andra gradens utbildning (gymnasium och/eller yrkesskola). Alla dessa informanter är finskspråkiga män. Dessutom har en svenskspråkig kvinna bara avlagt grundskolan. 85 procent av informanterna har hög utbildning, det vill säga antingen lägre eller högre högskoleexamen.

2.3 Deltagande i svenskspråkig verksamhet

I frågeformuläret finns frågan: ”Deltar du i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors? Om ja, berätta hur och hur ofta”. I frågeformuläret berättar jag inte vad jag avser med den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors. Därför reflekterar informanternas svar hur de själva upplever den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors. Jag har grupperat svaren från Grupp A och Grupp B separat.

När det gäller Grupp A har jag grupperat informanternas svar i tio kategorier: *skola, daghem, scouter, församling, svensk klubbverksamhet, Tammerfors Aktuellt, jobb, frimurare, övrigt* och *inget*. I tabell 1 presenterar jag i vilken utsträckning informanterna i Grupp A enligt kön deltar i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors.

Tabell 1. Informanterna i Grupp A och den svenskspråkiga verksamheten.

	Kvinnor	Män
Skola	6	5
Daghem	1	1
Scouter	2	–
Församling	1	–
Svensk klubbverksamhet	2	–
Tammerfors Aktuellt	1	–
Jobb	1	–
Frimurare	–	1
Övrigt	1	–
Inget	8	8

Det vanligaste svaret för kvinnor och män i Grupp A är att informanten inte deltar i någon svenskspråkig verksamhet i Tammerfors. Skolans verksamhet är den vanligaste svenskspråkiga verksamhet som informanterna säger sig delta i. Informanterna anger att de deltar i skolans fester och andra tillställningar, Hem och Skola eller enbart skolans

verksamhet. Även om alla informanter inte har svarat att de deltar i skolans verksamhet, utgår jag från att alla informanter deltar i skolans verksamhet i någon mån eftersom deras barn går i Svenska Samskolan i Tammerfors. En informant har svarat både ”ja” och ”nej” på frågan om hon deltar i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors och angett att ”barnen går i svenska skolan & scouterna”. Informanten upplever att hon genom sina barn deltar i den svenskspråkiga verksamheten även om hon inte deltar själv. Kategorin *svensk klubbverksamhet* innehåller ett svar av en informant som deltar i Svenska Kvinnoklubbens verksamhet medan en annan informant har svarat att hon deltar i ”svensk klubbverksamhet” utan att ange vilken klubb det är fråga om. Kategorin *jobb* innehåller ett svar av en informant som dagligen deltar i den svenskspråkiga verksamheten på sin arbetsplats inom utbildningen. Kategorin *övrigt* innehåller ett svar av en informant som har svarat att hon utöver skolans och daghemmets verksamhet deltar i ”annat som kanske bjuds på (ex teater) [sic!]”. Till slut vill jag nämna svaret av en finskspråkig informant som skriver att han deltar i ”skolans fester och så vidare. Tiden räcker inte till annat. Det skulle vara trevligt att delta mera och få påverka”.⁸

När det gäller Grupp B har jag grupperat informanternas svar i åtta kategorier: *skola*, *scouter*, *församling*, *Svenska klubben*, *frimurare*, *segling*, *Svenska föreningen*⁹ och *inget*. I tabell 2 presenterar jag i vilken utsträckning informanterna i Grupp B enligt kön deltar i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors.

⁸ Översättningarna av de finskspråkiga svaren är mina.

⁹ Denna kategori är problematisk eftersom det inte finns någon förening med namnet *Svenska föreningen* i Tammerfors. Det har tidigare funnits en förening med namnet *Rikssvenska föreningen i Tammerfors* men dess verksamhet har förmodligen upphört (se Björkman m.fl. 2001: 170). En annan förening med ett liknande namn är *Svenska Pensionärsföreningen i Tammerfors* (se Björkman m.fl. 2001: 171). Därtill finns det föreningar med namnet *Svenska föreningen* i till exempel Nurmijärvi. Det är oklart för mig vilken förening informanten syftar på.

Tabell 2. Informanterna i Grupp B och den svenskspråkiga verksamheten.

	Kvinnor	Män
Skola	4	–
Scouter	1	1
Församling	1	–
Svenska klubben	–	2
Frimurare	–	2
Segling	–	1
Svenska föreningen	1	–
Inget	5	5

Som framgår av tabell 2 är det vanligaste svaret hos informanterna i Grupp B att de inte deltar i någon svenskspråkig verksamhet i Tammerfors. Av dessa tio informanter har dock en svenskspråkig informant svarat att han inte ännu deltar i någon svenskspråkig verksamhet eftersom han nyligen ”har [...] återvänt från en flerårig utlandskommendering” men att han ”ser fram emot” att delta i någon svenskspråkig verksamhet. Denna informant har nämnt segling som sin hobby. Språket inom seglingen är både svenska och finska och informanten har skrivit att ”seglingen är flerspråkigt”. Därför har jag också tagit med kategorin *segling* även om informanten inte har nämnt seglingen på nytt. Fyra kvinnor i Grupp B har svarat att de deltar i den svenska skolans verksamhet medan män inte har nämnt att de deltar i dens verksamhet. Jag antar dock att de flesta informanter deltar i skolans verksamhet i någon mån på samma sätt som i Grupp A även om de inte har nämnt skolans verksamhet separat. Därtill har en informant svarat ”ja” på frågan om han deltar i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors men har inte preciserat vilken verksamhet det är fråga om.

Intressant är att både de svenskspråkiga och de finskspråkiga informanterna anger att de deltar i den svenskspråkiga verksamheten. Av de 35 informanter som har angett att de deltar i någon svenskspråkig verksamhet i Tammerfors är 21 informanter (60 %) svenskspråkiga och 14 informanter (40 %) finskspråkiga. Av de 35 informanter som anger att de deltar i någon svenskspråkig verksamhet i Tammerfors har 20 också svarat på frågan hur ofta de deltar i den svenskspråkiga verksamheten (tabell 3).

Tabell 3. Hur ofta informanterna deltar i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors.

	Dagligen	2 gånger per månad	1 gång per månad	5–6 gånger per år	2–4 gånger per år	Flera gånger per år	Någon gång per år	Då och då	Sällan
Skola	–	–	–	2	1	1	–	3	–
Daghem	–	1	–	–	–	–	–	–	–
Scouter	–	2	–	–	–	–	1	–	–
Församling	–	–	–	–	–	–	1	–	–
Klubbverksamhet	–	–	1	–	1	–	1	–	–
Tammerfors Aktuellt	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Jobb	1	–	–	–	–	–	–	–	–
Frimurare	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Svenska föreningen	–	–	–	–	1	–	–	–	–
Något annat	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Totalt	1	3	3	2	3	1	3	3	1

Antalet informanter i tabell 3 är riktgivande. För det första är bortfallet av de informanter som har angett att de deltar i någon svenskspråkig verksamhet i Tammerfors 43 procent. För det andra är informanternas svar på den öppna frågan ”hur ofta” subjektiva, något som svaren ”flera gånger per år”, ”någon gång per år”, ”då och då” och ”sällan” visar. Bara en informant deltar dagligen i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors; hon jobbar inom den svenskspråkiga utbildningen. Av tabell 3 framgår även att den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors erbjuder möjligheter att regelbundet delta i den. Till exempel scouter, klubbverksamhet, *Tammerfors Aktuellt* och frimurare verkar vara aktiva och regelbundna fritidsaktiviteter. De flesta informanter deltar dock i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors bara några gånger per år. I skolans verksamhet, som är den vanligaste verksamheten bland informanterna, deltar de högst sex gånger om året.

3 Teoretisk referensram

Denna undersökning är *språksociologisk*.¹⁰ Inom språksociologin studerar man sambandet mellan språk och samhälle. Eftersom språk inte är något som lever för sig själv, utan i och genom oss människor, betraktar språksociologin både individens språkbruk och språkens roll i samhället. (Einarsson 2004: 14–16.) I avsnitt 3.1 redogör jag för språkval, språkbyte och språkbevarande. I avsnitt 3.2 presenterar jag tvåspråkighet inom familjen.

3.1 Språkval, språkbyte, språkbevarande

Språkbyte betyder att en grupp överger ett språk till förmån för ett annat. *Språkbevarande* betyder däremot att en grupp bestämmer sig för att fortsätta använda ett språk som den traditionellt använt. I själva verket är både språkbyte och språkbevarande ett resultat av de språkval som individerna gjort. (Fasold 1984: 213.)

Både Ralph Fasold (1984: 40–42) samt Ulla Börestam och Leena Huss (2001: 107–108) hänvisar till Joshua Fishman (1972, 1980) när det gäller sambandet mellan *diglossi* och *tvåspråkighet* på samhällsnivå. *Diglossi* avser en situation där två eller flera språk eller varieteter av ett språk används inom olika domäner i ett samhälle. En vanlig diglossisk situation är när invandrare använder minoritetsspråket inom den privata domänen, det vill säga familjen och släkten, och majoritetsspråket inom den officiella domänen, det vill säga utbildningen och arbetslivet. Samhället kan dock vara tvåspråkigt också utan diglossi och vice versa. Vanligen betyder ett tvåspråkigt samhälle utan diglossi en språkbytessituation. Då ”läcker” ett språk från sin domän till andra domäner och det är inte sällan när det ”läckande” språket ersätter det andra språket eller de andra språken. (Fasold 1984: 41; Börestam & Huss 2001: 106.) Enligt Börestam och Huss (2001: 108) har den finlandssvenska språkgruppen bevisat att även tvåspråkighet utan diglossi kan vara hållfast.

I sin modell presenterar Marika Tandefelt (1988: 39) de språkbytesfaktorer som kan påverka språkbytet. Modellen innehåller både lingvistiska och sociokulturella faktorer på samhälls-,

¹⁰ I linje med Jan Einarsson (2004: 14) gör jag inte någon skillnad mellan språksociologi och sociolingvistik.

grupp- och individnivå. Dessutom tar den upp tidsperspektivet, det vill säga situationen i går, i dag och i morgon.

Samhället skapar begränsningar eller möjligheter till användningen av minoritetsspråk. Viktiga faktorer på samhällsnivån är enligt Tandefelt bland annat skola och masskultur. Skolan förmedlar information både om och på modersmålet samtidigt som eleverna får kunskap om den egna minoriteten, dess historia och kultur. När det gäller masskultur verkar det vara viktigt för minoritetens språkbevarande att minoritetsmedlemmarna kan till exempel titta på TV, lyssna på radio och läsa tidningar på sitt eget språk. (Tandefelt 1988: 40, 45–48.)

På gruppnivån är betydande faktorer till exempel majoritetens inställning till minoriteten samt minoritetens bosättningsmönster, storlek och egna institutioner. Tandefelt påpekar att när minoritetsmedlemmarnas andel av den totala befolkningen är låg, blir sannolikheten för äktenskap över språkgränsen större. Senare ingår också barnen från dessa tvåspråkiga familjer med större sannolikhet ett tvåspråkigt äktenskap än barnen från enspråkiga familjer. (Tandefelt 1988: 48–56, 61.)

På individnivån är viktiga faktorer bland annat individens språkgruppsidentifikation och kontakter över språkgränsen samt de språkval som individen i praktiken gör i olika situationer. Individens språkliga beteende bygger på hans eller hennes reaktion på de möjligheter som samhället erbjuder och de krav som omgivningen ställer. (Tandefelt 1988: 62–66, 230.)

Alla tre plan – samhället, gruppen och individen – fungerar i växelverkan: om det förekommer förändringar på ett plan, påverkar det också andra plan. Tandefelt påpekar att de förändringar som händer på samhällsnivån påverkar mest minoritetsmedlemmarnas liv och språkliga beteende. (Tandefelt 1988: 230.)

3.2 Tvåspråkighet inom familjen

Som jag redan konstaterat koncentrerar jag mig på exogami i ett språkvetenskapligt perspektiv även om exogami också kan förekomma på andra plan än på det språkliga bland mina informanter.

Den typiska finlandssvenska familjen är inte längre enspråkig utan tvåspråkig. Därför är tvåspråkiga familjer och deras språkbruk viktiga för finlandssvenskarnas framtid. (Finnäs 2000: 60.) Enligt Finnäs (1990: 5, 2000: 12) definieras *en tvåspråkig familj* som en familj där makarna har olika officiella modersmål. I praktiken är en sådan familj inte nödvändigtvis tvåspråkig utan familjen kan vara helt enspråkig vad gäller kommunikationen mellan makarna och det språk som föräldrarna talar med sina barn och det språk som barnen talar sinsemellan. Från och med 1980-talet har de tvåspråkiga familjerna i praktiken varit tvåspråkiga i högre grad än tidigare (Finnäs 2000: 24).

3.2.1 Tvåspråkighet som fenomen

Man säger att det finns lika många definitioner av termen *tvåspråkighet* som det finns forskare på området. Man kan betrakta tvåspråkighet som en egenskap hos en individ eller som ett fenomen i ett samhälle (Skutnabb-Kangas 1981: 84). Några forskare gör inte längre någon skillnad mellan *tvåspråkighet* och *flerspråkighet*. Till exempel enligt Patricia Baquedano-López och Shlomy Kattan (2007: 69) finns det inte skillnader bakom de argument som de framför om tvåspråkigheten och flerspråkigheten även om den ena angränsar till behärskningen av två språk medan den andra kan hänvisa till att man behärskar två eller flera språk. I denna avhandling pro gradu använder jag termen *tvåspråkighet*. Nedan presenterar jag några definitioner av tvåspråkighet som är relevanta för min undersökning.

Catharina Lojander-Visapää (2001: 22) använder ordet *tvåspråkig* om en person som har en funktionell förmåga att använda båda språken. Uttrycket *språkligt blandad bakgrund* använder hon om en individ som kommer från en familj där föräldrarna har olika modersmål. Hon påpekar att adjektivet *tvåspråkig* ofta och även felaktigt används som synonym till en person som kommer från ett språkligt blandat hushåll. I den finlandssvenska kontexten

används ofta ordet *tvåspråkig* om de individer som kommer från ett språkligt blandat hushåll och går i svensk skola (Lojander-Visapää 2001: 22).

Tove Skutnabb-Kangas (1981: 84) presenterar fyra olika sätt att definiera en tvåspråkig individ: *ursprung* (bakgrund), *kompetens* (språkfärdighet), *funktion* (språkanvändning) och *attityd* (identitet). För det första kan en individ anses som tvåspråkig om han eller hon kommer från ett hem där det används två språk. För det andra kan man iaktta om individen behärskar två språk. För det tredje kan man granska om individen använder två språk regelmässigt och för det fjärde om individen anser sig själv som tvåspråkig eller om andra anser att han eller hon är det. Man kan givetvis resonera till exempel över hur bra en individ ska behärska sina två språk för att han eller hon kan kallas tvåspråkig enligt kompetenskriteriet eller hur ofta han eller hon skall använda språken för att uppfylla funktionskriteriet. Jag anser att tvåspråkighet är en kombination av de fyra kriterier som Skutnabb-Kangas presenterar, om än på olika sätt hos olika individer. Därför innehåller mina enkäter frågor om de fyra delområdena när det gäller informanternas språkliga bakgrund och beteende.

3.2.2 Språkval mellan makarna

I Helsingfors har språkligt blandade parförhållanden haft en förfinskande effekt från den senare hälften av 1900-talet. Finska, som är det dominerande språket i omgivningen, blir ofta familjens språk. (Allardt & Starck 1981: 150.) Visapää (1996: 38, Lojander-Visapää 2001: 45–46, 52) konstaterar att finska fortfarande är det språk som föräldrarna i de språkligt blandade hushållen i Helsingfors mest talar med varandra. En vanlig motivering till detta är att den svenskspråkiga parten kan bättre finska än den finskspråkiga kan svenska. Hon föreslår också att en orsak till finskans dominans i parförhållanden kan vara att paret har träffats i en finskspråkig miljö och först talat finska sinsemellan. Det kan vara svårt att byta det invanda umgängesspråket senare.

Taija Swanström (1999) har undersökt språkval i tvåspråkiga parförhållanden i sin avhandling pro gradu. Enligt henne finns det tre olika modeller i de tvåspråkiga parens

språkbruk. Paret kan ha ett gemensamt språk som båda använder, ett huvudspråk som används mest men vid sidan av det andra språket eller båda kan tala varsitt språk. 69 procent av hennes 116 informanter hade ett gemensamt språk med sin partner. I 83 procent av fallen var det gemensamma språket finska. 24 procent av informanterna hade ett huvudspråk som var finska i 78 procent av fallen. Sju procent av informanterna talade varsitt språk med sin partner. Swanström drar slutsatsen att finska dominerar i språkbruket hos de tvåspråkiga paren i Finland. (Swanström 1999: 77–78.)

Den mest betydande faktor som påverkar språkvalen i tvåspråkiga parförhållanden mellan parterna är språkkunskaper. Swanström (1999: 78) konstaterar att den part som kan det andra inhemska språket bättre har börjat använda sin partners modersmål nästan utan undantag bland informanterna i hennes material. Andra bidragande faktorer är umgänget, orten och det språk som paret har träffats på. I själva verket är alla faktorer i samverkan med varandra: många finlandssvenskar behöver finska på jobbet något som både motiverar att lära sig finska bättre och skapar finskspråkiga kontakter. När också umgänget och fritidsaktiviteterna ofta är finskspråkiga kan detta i sin tur leda till att det första mötet med den blivande partnern äger rum i en finskspråkig miljö. Då blir finskan ofta parets gemensamma språk. (Swanström 1999: 72–73.)

3.2.3 Språkval med barnen

I Finland upprätthåller Befolkningsregistercentralen det centrala befolkningsregister som innehåller grundläggande familje- och personuppgifter. Föräldrarna anger barnets modersmål när barnet är fött. Barnets registreringspråk berättar om föräldrarnas plan, vilja och ambition angående barnet. Däremot kommer registreringspråket inte nödvändigtvis att vara barnets modersmål i praktiken. (Finnäs 2000: 10–11.)

Statistiken har visat att det ofta är moderns språk som påverkar valet av barnens registrerade modersmål i tvåspråkiga familjer (Finnäs 1986: 166–172, 2000: 53). Tidigare forskning har visat att moderns högre utbildning bidrar till svenskans fördel i barnets språkregistrering även när modern är finskspråkig. Orsakerna till detta kan vara att de finskspråkiga kvinnorna med högre utbildning bättre förstår de fördelar som barnen kan få av tvåspråkighet och vill stödja

barnens tvåspråkighet genom att låta svenskan vara barnens registrerade modersmål. Högre utbildning ger vanligen också bättre kunskaper i svenska något som kan underlätta beslutet att registrera barnen som svenskspråkiga. (Finnäs 1986: 169–172, 1990: 14.) Statistik från slutet av 1990-talet visar att det snarare är den svenskspråkiga föräldrarnas än moderns utbildningsnivå som bidrar till att barnen registreras som svenskspråkiga. Om den svenskspråkiga föräldern har hög utbildning, är det sannolikt att barnen blir svenskspråkiga. Mera allmänt kan man konstatera att ju högre utbildning föräldrarna har, desto sannolikare registreras barnen från tvåspråkiga familjer som svenskspråkiga. (Finnäs 2000: 67–68.)

Tidigare har omgivningens språkliga struktur i hög grad påverkat valet av barnens registrerade modersmål. Om finskan var det dominerande språket på orten, blev det sannolikt också barnens registrerade modersmål i tvåspråkiga familjer. När den språkliga medvetenheten bland de tvåspråkiga familjerna ökat, har också omgivningens betydelse för barnens språkregistrering minskat. (Finnäs 2000: 61–62.)

Som jag ovan konstaterat berättar barnets registrerade modersmål inte nödvändigtvis om barnets egentliga språkliga uppfostran utan snarast om föräldrarnas plan och önskemål angående barnet (Finnäs 2000: 10–11). Tidigare forskning har visat att finskan är det dominerande språket i tvåspråkiga familjer mellan makarna medan både svenska och finska förekommer när föräldrarna talar med sina barn (Finnäs 1982; Visapää 1996, Lojander-Visapää 2001; Swanström 1999). Om föräldrarna vill uppfostra sina barn som tvåspråkiga eller på det språk som är svagast i omgivningen, måste de ha ett eller flera motiv för att göra detta (Tandefelt 1988: 235). Detta är en intressant synpunkt speciellt när det gäller de språkval som föräldrar i ett tvåspråkigt parförhållande i Tammerfors gör i fråga om sina barn. Om de svenskspråkiga bland mina informanter har valt att tala svenska med sina barn, avviker de från den språkliga normen i Tammerfors. Tandefelt (1988: 238) indelar tvåspråkighetens nyttoaspekter i fyra delar. Dessa är *ekonomisk nytta* (utbildning och arbetsliv), *intellektuell nytta* (kunskapen att använda information på båda språken, kontakter utanför landets gränser), *statusaspekt* och *språkets emotionella värde*.

3.2.4 Språklig socialisering och språkstrategier i en tvåspråkig familj

Det finns inte två familjer som är helt lika varandra. Varje familj har sina egna vanor, traditioner, föreställningar, sina egna sätt att kommunicera och så vidare. Om man koncentrerar sig på den språkliga aspekten hos en familj, kan man konstatera att familjemedlemmarna delar och utvecklar sina egna normer för hur man talar. Familjen kan kallas med den engelska termen *community of practice* som betyder att familjen betraktas som en enskild enhet som familjemedlemmarna genom socialisering blir en del av. Familjen är naturligtvis en del av samhället som den befinner sig men familjen och dess sätt att socialisera sina medlemmar (barnen) står i fokus. (Lanza 2007: 45–47.) *Språklig socialisering (language socialization)* är en forskningsinriktning som undersöker hur individerna språkligt socialiseras till sin språkliga omgivning, familjen och samhället. Samtidigt som individen tillägnar sig omgivningens normer är han eller hon med om att skapa språklig verklighet och språkliga normer genom sin verksamhet. (Baquedano-López & Kattan 2007: 69.)

En tvåspråkig familj erbjuder en intressant utgångspunkt att granska individens språkliga socialiseringsprocess. När föräldrarna har olika modersmål, måste de välja vilket språk de ska tala med sina barn. Föräldrarna som har olika modersmål hoppas ofta att deras barn skulle bli tvåspråkiga, vilket betyder att de förhåller sig positivt till tvåspråkigheten. De praktiska språkval som föräldrarna gör påverkar familjens språkstrategi. Den språkstrategi som har fått mest uppmärksamhet är principen *en person – ett språk*. Enligt denna princip talar båda föräldrarna varsitt modersmål med barnen. En annan möjlig strategi för barnets tidiga tvåspråkighet är till exempel *icke-dominerande hemspråk* eller *ett språk – en omgivning*. Inom denna talar båda föräldrarna minoritetsspråket med barnet även om föräldrarna har olika modersmål och majoritetsspråket i omgivningen är den ena förälderns modersmål. Barnet får höra och använda omgivningens språk utanför hemmet. (Herberts 1997: 124; Lanza 2007: 45, 48.)¹¹ Jag anser att föräldrarnas språkval och familjens språkstrategi är intressanta eftersom de socialiserar barnen till familjens språkbruk. Den tvåspråkiga familjen är en *community of practice* som barnen deltar i och som barnen också påverkar och skapar på nytt genom sin verksamhet som familjemedlem.

¹¹ För mera om språkstrategierna för tidig tvåspråkighet, se t.ex. Romaine (1995).

Elizabeth Lanza (2007: 53) framför en relevant synpunkt med tanke på denna undersökning. Hon konstaterar att det kan finnas en skillnad mellan föräldrarnas avsedda språkstrategi och deras faktiska språkval med sina barn. Till exempel Naomi Goodz (1994) har pekat på en klar skillnad mellan föräldrarnas intentioner och faktiska kommunikation med barnen. Därför är det möjligt att resultaten av denna undersökning angående informanternas språkval med sina barn berättar mera om informanternas intentioner och tilltänkta språkstrategi än om deras faktiska språkbruk med sina barn. Trots detta anser jag att resultaten av denna undersökning inte är ogiltiga. Det centrala är att ta hänsyn till att informanternas svar sannolikt påverkas av deras intentioner och ideologier.

4 Språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors

4.1 Språkval med partnern

I detta avsnitt presenterar jag språkvalet med partnern. Jag redogör för vilket språk paret använde då de träffades för första gången (4.1.1), vilket språk de använder nu (4.1.2 och 4.1.3), vilka faktorer som har påverkat deras språkval (4.1.4) och hur deras språkval har ändrats sedan de träffades (4.1.5).

4.1.1 Språkval vid första mötet

I Grupp A anger 14 kvinnor och 11 män att paret använde finska när de träffades för första gången. En kvinna och tre män anger att de använde både svenska och finska vid första mötet. I Grupp B anger sju kvinnor och åtta män att paret använde finska när de träffades för första gången. Två kvinnor och en man anger däremot att de använde både svenska och finska vid första mötet. 85 procent av informanterna anger att paret använde finska och 15 procent att paret använde både svenska och finska när parterna träffades för första gången.

I fyra parförhållanden har parterna olika åsikter om språket vid parets första möte. Till exempel Tandefelt (1988: 67) påpekar att när individen själv får berätta om sitt språkbruk överdriver han eller hon användningen av både minoritets- och majoritetsspråket. Språkbruket är så subjektivt och vardagligt att individer upplever sitt eget och de andras språkbruk på olika sätt i olika situationer. Därför kan man inte se svaren på frågorna som absoluta sanningar om informanternas egentliga språkbruk utan deras subjektiva upplevelser.

4.1.2 Språkval mellan parterna

I Grupp A anger 11 kvinnor och åtta män att parets gemensamma språk är finska. Att paret mestadels talar finska anger två kvinnor och fyra män. En kvinna och en man anger att paret

talas lika mycket svenska och finska. Två informanter (ett par) anger att paret talar svenska sinsemellan. I Grupp A har parterna i tre parförhållanden olika åsikter om sitt språkbruk. En finskspråkig man har angett att paret talar lika mycket svenska och finska och en annan finskspråkig man att paret mestadels talar finska medan deras partner har angett att paret gemensamma språk är finska. Dessutom har en kvinna angett att paret talar lika mycket svenska och finska medan hennes man skriver att paret mestadels talar finska. Detta par konstaterar också att parterna ofta talar varsitt språk, det vill säga kvinnan talar svenska och mannen finska.

I Grupp B anger fyra kvinnor och fyra män att paret gemensamma språk är finska. Tre kvinnor och fyra män anger att paret mestadels talar finska. En kvinna och en man anger att paret talar lika mycket svenska och finska. En kvinna anger att paret mestadels talar svenska. I Grupp B har parterna i ett parförhållande olika åsikter om sitt språkbruk. En finskspråkig kvinna anger att paret mestadels talar svenska medan hennes man anger att de talar lika mycket svenska och finska. De par som har olika åsikter om språkvalet visar hur subjektiva individernas uppfattningar om sitt språkbruk är. Det är inte oproblemiskt att redogöra för språkvalen i de parförhållanden där parterna har olika åsikter om sitt språkval. Jag anser båda parternas svar som informantens subjektiva syn på sitt språkval med sin partner. Ingenta parternas svar är mera sannolikt än den andras. I diagram 7 presenterar jag informanternas antal enligt språkvalet.

Diagram 7. Språket i parförhållandena. Antalet informanter.

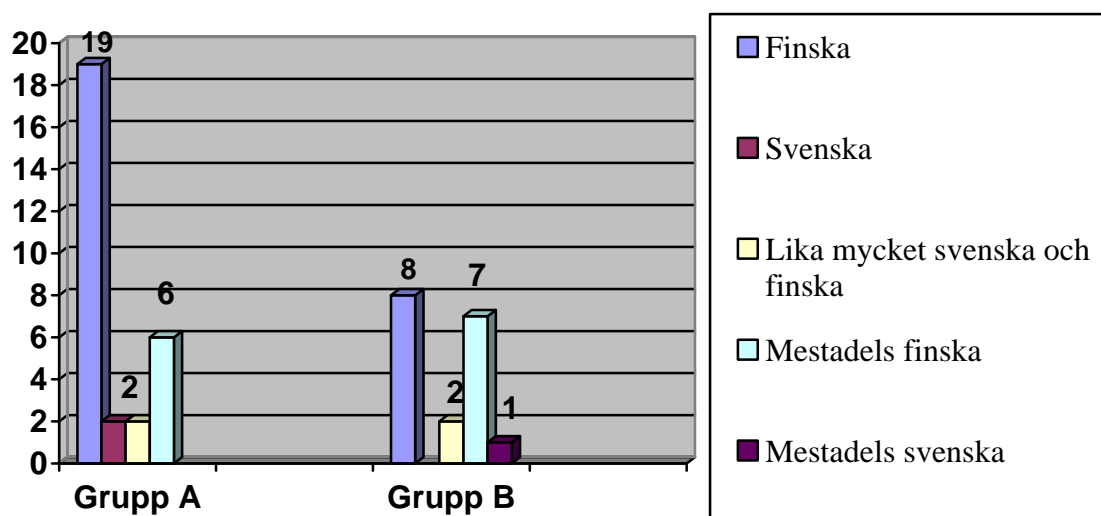

Diagram 7 visar att finskan är det vanligaste språket mellan parterna. 57 procent av informanterna har angett att paret talar finska. 28 procent av informanterna anger att paret mestadels talar finska. Nio procent av informanterna har angett att paret talar lika mycket svenska och finska. Fyra procent av informanterna har angett att paret talar svenska och två procent att paret mestadels talar svenska. Eftersom bara två informanter ingår i den förra och en informant i den senare gruppen, är procentvärdena för dessa grupper riktgivande.

4.1.3 Kommentarer till språkvalet

I enkäterna ombes de informanter som svarar att de använder lika mycket svenska och finska, mestadels finska eller mestadels svenska med sin partner berätta om sitt språkbruk med egna ord. Jag sammanfattar här de beskrivningar som informanterna har skrivit. Jag har delat beskrivningarna in i fyra grupper enligt innehållet. Dessa grupper är *språket enligt samtalsämnet eller situationen*, *språket enligt sällskapet*, *språket enligt humöret* och *språket för att underhålla*.

Den första gruppen *språket enligt samtalsämnet eller situationen* betyder att det använda språket beror på vad man talar om och i vilken situation. Till exempel om skolgång, pengar eller vardagliga fenomen kan man tala på svenska. Språket på arbetsplatsen är dock ofta finska och då är det också naturligt att berätta om dagens händelser på finska. Ett exempel på situationsbundet språkbruk är när en finskspråkig man som har svarat att han talar finska och svenska med sin partner anger att ”om frun har börjat berätta något för barnen, kan hon fortsätta på svenska också med mig”.

Den andra gruppen *språket enligt sällskapet* omfattar det språkbruk som beror på sällskapet. Informanterna har angett bland annat att man vanligen talar finska men om till exempel barnens kamrater inte förstår finska eller om svenskspråkiga vänner eller släktingar kommer på besök, talar man svenska också med partnern.

Gruppen *språket enligt humöret* omfattar de fall då man byter språk beroende på humöret. Av svaren framgår att man vill tala sitt modersmål speciellt när man är på dåligt humör eller

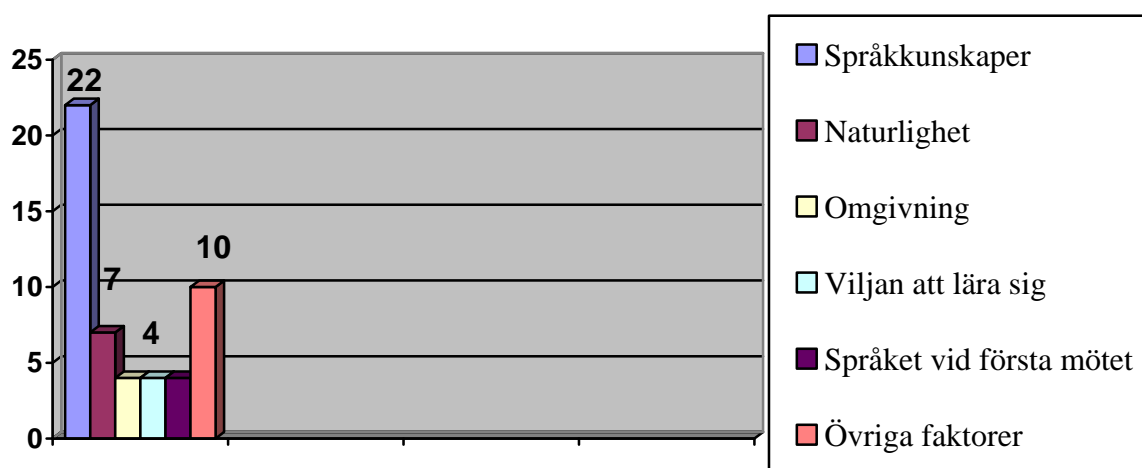
trött. En finskspråkig kvinna anger att ”när jag är trött eller arg talar jag finska” medan en finskspråkig man anger att ”hustrun talar svenska till mig när hon är arg”.

Den fjärde och sista gruppen *språket för att underhålla* betyder att man använder det andra språket till exempel för att skämta. En finskspråkig man som vanligen talar finska både med sin partner och med sina barn anger att han ibland skojar på svenska. Till denna grupp hör också språkbruket hos en finskspråkig man som mestadels talar finska med sin partner. Han påpekar att han inte kan svära på svenska.

4.1.4 Faktorer som påverkar språkvalet

I frågeformuläret finns en öppen fråga: ”Vilka faktorer bidrar mest eller har mest bidragit till ditt språkval med din partner (språkkunskaper, viljan att lära sig osv.)?” Som konstaterats i avsnitt 1.3 är det interna bortfallet något högre för öppna än för slutna frågor. Fem informanter har lämnat frågan obesvarad medan 42 informanter har svarat på den. Jag har grupperat innehållet i informanternas svar i sex kategorier. Dessa kategorier är *språkkunskaper, omgivning, naturlighet, viljan att lära sig, språket vid första mötet* samt *övriga faktorer*. En informants svar kan ingå i flera kategorier. I diagram 8 presenterar jag antalet informanter i kategorierna.

Diagram 8. Faktorer som påverkar språkvalet med partnern. Antalet informanter.

Som framgår av diagram 8 påverkar *språkkunskaperna* mest informanternas språkval med sin partner. 22 informanter har nämnt detta i sitt svar. Av 16 svar kommer det fram att det är

den finskspråkiga partens dåliga kunskaper i svenska som mest bidrar till språkvalet. Typiska svar är följande:

(2) ”Jag hade lärt mig svenska i skolan men det kändes ’förgäves’ att försöka klara mig på svenska när mannen talade flytande finska.” (En finskspråkig kvinna)

(3) ”Båda kunde det andra inhemska språket dåligt, men min man ännu sämre än jag. Därför började vi kommunicera på finska.” (En svenskspråkig kvinna)

Sex informanter har däremot svarat att båda parternas goda kunskaper både i svenska och i finska har påverkat språkvalet. Ett exempel är: ”vi är en tvåspråkig familj och vi kan och förstår båda språken bra” (en finskspråkig kvinna).

Kategorin *naturlighet* innehåller de svar där det framgår att informanten upplever språket med partnern som ett så naturligt val att det är svårt att specificera olika grunder för det. Sju informanter har angett detta. ”Det är naturligt att prata finska sinsemellan” är ett typiskt svar. Naturligheten kan också vara något som beror på situationen som svaret ”vi använder tillsammans alltid det språk som känns mest naturligt i en viss situation” (en finskspråkig kvinna) visar.

Kategorin *omgivning* innehåller de faktorer som beror på språket i omgivningen (kontext). Två informanter har angett att deras gemensamma språk är finska eftersom Tammerfors är en finskspråkig stad. Den ena av dessa, en finskspråkig kvinna, anger dessutom att hon och hennes man ibland talar svenska i Tammerfors för att andra inte skall förstå vad de talar om. Två informanter har angett att de orter där paret tidigare har bott, både i Finland och i Sverige, har påverkat språkvalet på så sätt att paret också använder svenska vid sidan av finska.

Kategorin *viljan att lära sig* representerar de finskspråkiga informanternas vilja att lära sig svenska. Tre finskspråkiga informanter har angett att deras vilja att lära sig svenska och en svenskspråkig informant har angett att hennes partners vilja att lära sig svenska har påverkat parets språkval. Ett exempel är följande: ”hans [mannens] vilja att lära sig svenska” (en svenskspråkig kvinna).

Kategorin *språket vid första mötet* innehåller svar av vilka det kommer fram att paret har börjat kommunicera på finska och det har blivit en vana. Fyra informanter har angett detta. Ett exempel på dessa svar är ”[vi] träffades på ’finska’ på arbetsplatsen” (en svenskspråkig kvinna). En annan svenskspråkig kvinna skriver att språkvalet är en ”vanesak – när man börjar på ett språk har man benägenhet att fortsätta så”.

Kategorin *övriga faktorer* innehåller sådana svar som jag inte kan hänföra till någon av de andra kategorierna. Två av dessa gäller språkvalet med barnen, det vill säga att båda föräldrarna talar varsitt språk med barnen. Dessa svar tyder på att informanterna har missförstått frågan och beskrivit språkbruket med sina barn snarare än språkbruket med sin partner. Två informanter har däremot motiverat språkbruket mellan parterna med barnens språkutveckling och angett att paret talar svenska sinsemellan eftersom ”barnen inte kan få en stark svenska i Tammerfors utan att ha det som hemspråk”. Två informanter har angett att språkvalet beror på någondera partens modersmål. Ett sådant svar är mycket öppet och kan tolkas på många olika sätt. Egentligen kan dessa svar placeras under vilken kategori som helst eftersom modersmålet kan påverka lika väl språkkunskaperna, det som känns naturligt, omgivningen där paret bor eller har bott i, viljan att lära sig samt det språk som paret använt vid första mötet.

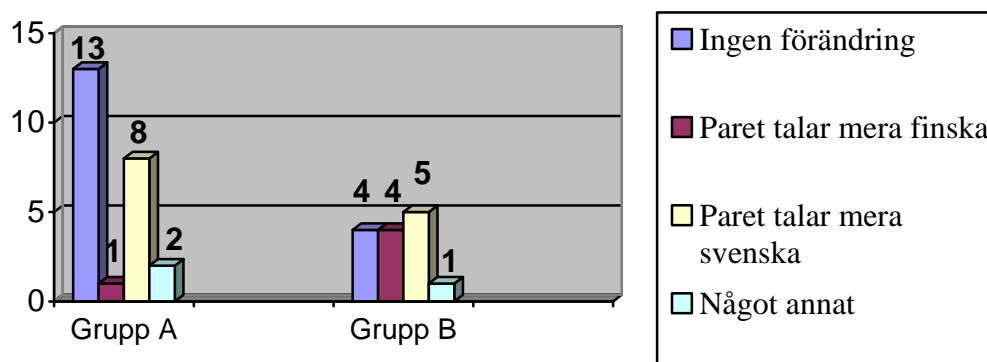
Som framkommit i avsnitt 4.1.3 kan humöret påverka språkvalet i ett tvåspråkigt parförhållande. Två informanter anger att humöret är en av de faktorer som mest bidrar till språkvalet med partnern. Dessutom har en finskspråkig man som talar både finska och svenska med sin partner angett något filosofiskt att ”det viktigaste är att man blir förstådd – inte språket”.

4.1.5 Förändringar i parens språkbruk

I frågeformuläret finns en öppen fråga: ”Hur har ditt språkbruk med din partner ändrats sedan ni träffades? Berätta också varför med egna ord”. Nio informanter (19 %) har lämnat frågan obesvarad och 38 informanter (81 %) har svarat på den. Jag har grupperat innehållet i deras svar i fyra kategorier. Dessa kategorier är *ingen förändring*, *paret talar mera finska*, *paret*

talat mera svenska och något annat. I diagram 9 presenterar jag antalet informanter i kategorierna.

Diagram 9. Förändringen i parens språkbruk i Grupp A och i Grupp B.

Kategorin *ingen förändring* innehåller de svar i vilka informanterna tydligt anger att parens språkbruk inte har ändrats. 17 informanter (36 %) hör till denna kategori. ”Inte alls” och ”har inte ändrats” är typiska svar i denna kategori. Man kan dock ifrågasätta om de informanter som inte har svarat på frågan också hör till denna kategori. Det är möjligt att när de har läst frågan om hur deras språkbruk har ändrats har de tänkt att det inte har ändrats och därför behöver de inte svara på frågan. En fråga som lyder ”Har ditt språkbruk med din partner ändrats sedan ni träffades? Hur?” skulle möjligtvis ha gett ett pålitligare resultat. De informanter som inte har svarat på frågan kan dock lika väl höra till någon annan kategori. Kategorin *paret talar mera finska* innehåller svaren i vilka det kommer fram att paret numera talar mera finska än tidigare. Fem informanter (11 %) hör till denna kategori. Typiska svar är följande:

- (4) ”När vi bodde i en svenskspråkig ort (i Finland) talade vi kanske mera svenska med varandra.” (En finskspråkig kvinna)
- (5) ”När vi bodde i Sverige talade vi huvudsakligen svenska. När vi nu har bott 8 år i Finland använder vi mera finska.” (En finskspråkig kvinna)
- (6) ”Mera finska idag. Tammerfors – hon arbetar på finska.” (En svenskspråkig man)

Exemplen (4), (5) och (6) visar hur den ort där paret bor påverkar språkvalet i de tvåspråkiga parförhållandena. Dessa tre informanter anger att de talade mera svenska när de bodde i en svenskspråkig ort, antingen i Sverige eller i Finland, medan de nu när de bor i Tammerfors

eller dess grannkommuner talar mera finska än tidigare. Problemet med individens förmåga att själv berätta om sitt språkbruk kommer fram i exempel (4). Informanten har angett att hon ”kanske” talade mera svenska med sin man tidigare. Att denna informants partner har angett att parets språkbruk inte har förändrats ökar problematiken kring sanningsenligheten när det gäller individens upplevelser om sitt eget språkbruk. Förutom de svar som är förknippade med parets bosättningsort har en finskspråkig informant i Grupp B enbart angett att paret talar mera finska. Till denna kategori har jag också fört svaret av en svenskspråkig informant i Grupp A: ”min finska har blivit starkare”. Detta svar berättar egentligen inte om informantens språkbruk med sin partner utan snarare om informantens kunskaper i finska. Som framgår i avsnitt 4.1.4 påverkar språkkunskaperna informanternas språkval med sin partner. Därför är det inte oväntat att den ifrågavarande informanten upplever att språkbruket med partnern har förändrats eftersom informantens kunskaper i finska har blivit bättre.

Till kategorin *paret talar mera svenska* hör 13 informanter (28 %). Vid sidan av kategorin *paret talar mera finska* innehåller denna kategori både de svar som tydligt visar att paret faktiskt har börjat tala mera svenska med varandra och de svar som berättar mera om den ena partnerns ökade språkkunskaper än om parets faktiska språkbruk med varandra. Typiska svar är följande:

(7) ”Vi talar sporadiskt svenska i synnerhet bland svenskatalande vänner.”
(En svenskspråkig kvinna)

(8) ”Det har blivit mera svenska senare. Han har börjat med olika svenskspråkiga hobbyer m.m. Flera vänner kan inte finska.” (En svenskspråkig kvinna)

(9) ”Vi använder mera svenska än i början.” (En finskspråkig kvinna)

(10) ”Jag kan och förstår svenska avsevärt bättre.” (En finskspråkig kvinna)

(11) ”Ja, mer svenska än de första åren tillsammans. Eftersom min man bara hade skolsvenska och ingen praktisk erfarenhet av svenska språket. Efter några år blev svenskan mer flytande.” (En svenskspråkig kvinna)

(12) ”Jag har lärt mig att tala svenska bättre så att situationerna ibland kan klargöras också på svenska.” (En finskspråkig man)

(13) ”Mera svenska sedan barnen kom för att jag pratar svenska med barnen.”
(En svenskspråkig kvinna)

Exemplen (7), (8) och (9) berättar om parets faktiska språkbruk medan exemplet (10) berättar om den finskspråkiga informantens ökade kunskaper i svenska. Exemplen (11) och (12) innehåller båda aspekterna: den finskspråkiga informantens kunskaper i svenska har blivit bättre och paret talar mera svenska än tidigare. Exempel (13) visar hur barnens födelse har påverkat även språkbruket mellan parterna. Jag tolkar exemplet som så att när informanten har börjat tala svenska med sina barn från och med barnens födelse har språket med partnern också blivit svenska oftare än tidigare.

Kategorin *annat* innehåller de svar som inte passar för någon annan kategori. Tre informanter (6 %) hör till denna kategori. Deras svar är:

(14) ”Egentligen inte alls, de ord som ej hittas används på eget modersmål.” (En svenskspråkig kvinna)

(15) ”Man behöver inte tala så mycket när man känner den andra.” (En finskspråkig kvinna)

(16) ”Vi talar mindre med varandra.” (En svenskspråkig man)

Av dessa exempel är bara exempel (14) intressant i den språksociologiska betydelse som är relevant för denna avhandling pro gradu. Exempel (14) visar att det förekommer kodväxling i kommunikationen mellan informanten och hennes partner (för kodväxling, se Börestam & Huss 2001: 73–83). Eftersom informanten har nämnt kodväxlingen i frågan om förändringarna i parets språkbruk, kan man anta att kodväxlingen inte har förekommit tidigare eller att den åtminstone har varit mera sällsynt. Exemplen (15) och (16) berör mänskliga relationer på ett sätt som inte ingår i denna avhandling pro gradu. De är dock intressanta exempel på hur omfattande dimensionen mellan språket och de mänskliga relationerna är.

4.2 Språkval med barnen

I detta avsnitt redogör jag för vilket språk som är informanternas barns registrerade modersmål (4.2.1) och vilka faktorer som har påverkat valet av detta (4.2.2). Därtill redogör

jag för vilket språk informanterna talar med sina barn (4.2.3) och hur konsekvent informanterna upplever sitt språkbruk med sina barn (4.2.4).

4.2.1 Svenska som barnens registrerade modersmål

De 47 enkäterna ger mig information om 25 tvåspråkiga parförhållanden. En informant vars partner inte har fyllt i enkäten har inte svarat på frågorna angående barnens registrerade modersmål. Ett par faller härmed bort från denna del av analysen. Alla 24 par, det vill säga 46 informanter, uppger att svenska är deras barns registrerade modersmål. Bara en informant har också ett finskregistrerat barn från ett tidigare parförhållande i vilket båda parterna var finskspråkiga. Valet av svenskan som barnens registrerade modersmål är nästan hundra procentigt i materialet. Man kan givetvis resonera om bara de föräldrar som har registrerat sina barn som svenskspråkiga har svarat på enkäten.

4.2.2 Faktorer som påverkar valet av barnens registrerade modersmål

I frågeformuläret finns en öppen fråga: ”På vilka grunder valde ni barnets/barnens registrerade modersmål (t.ex. bevarandet av finlandssvenskheten)?” Denna fråga har det interna bortfallet på fyra informanter, det vill säga jag har svar av 43 informanter. Dessutom har en informant tydligen missförstått frågan och angett att ”båda föräldrarna pratar sitt modersmål med barnen, naturligt”. Detta svar ger snarare information om föräldrarnas språkbruk med barnen än om de faktorer som har påverkat valet av barnens registrerade modersmål.

Jag har grupperat innehållet i informanternas svar i sju kategorier på samma sätt som i avsnitt 4.1.4. Kategorierna är *bevarandet av finlandssvenskheten*, *bevarandet av svenskheten*, *bevarandet av tvåspråkigheten*, *dagvård och skola*, *praktiska orsaker*, *naturlighet* och *fördelar*. I tabell 4 presenterar jag antalet informanter i kategorierna.

Tabell 4. Faktorer som påverkar valet av barnens registrerade modersmål. Antalet informanter.

	Grupp A	Grupp B	Sammanlagt
Bevarandet av finlandssvenskheten	6	7	13
Bevarandet av svenskheten	1	2	3
Bevarandet av tvåspråkighet	5	2	7
Dagvård och skola	8	6	14
Praktiska orsaker	3	3	6
Naturlighet	11	4	15
Fördelar	5	2	7

Jag har tabellerat Grupp A och Grupp B separat för att se om det finns skillnader i informanternas motiveringar till valet av barnens registrerade modersmål som beror på om det är modern eller fadern som är svenskspråkig. I diagram 10 och 11 är faktorerna presenterade enligt procentvärden i Grupp A och Grupp B.

Diagram 10. Faktorer som påverkar valet av barnens registrerade modersmål i Grupp A.

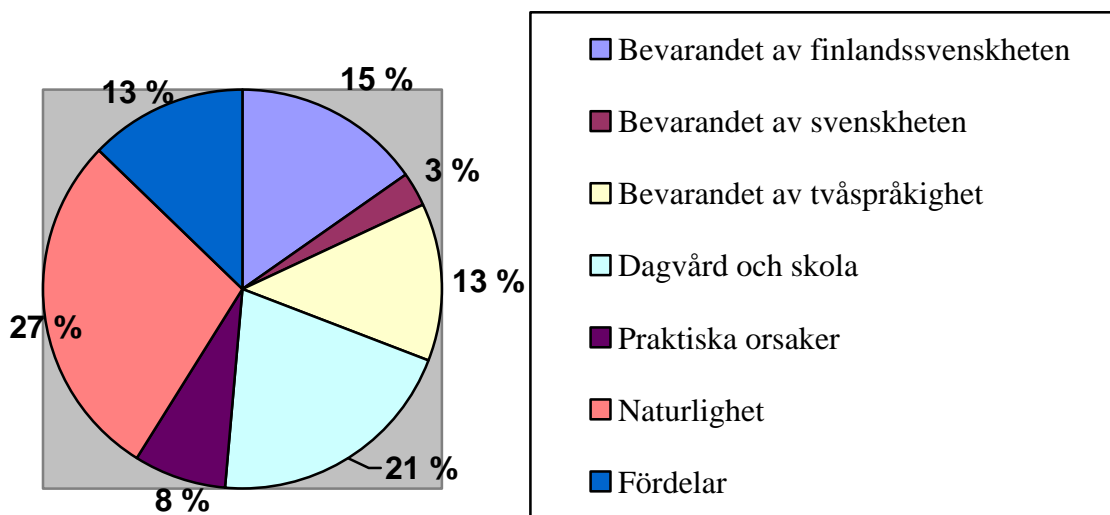
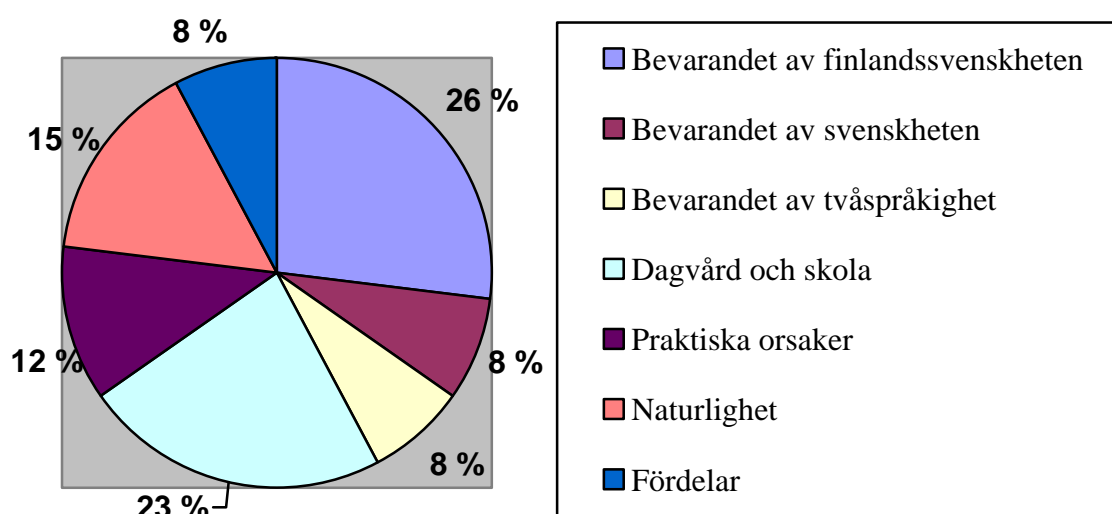

Diagram 11. Faktorer som påverkar valet av barnens registrerade modersmål i Grupp B.

Som framgår av diagram 10 och 11 finns det inte någon kategori som skulle vara betydligt större än de andra i Grupp B, det vill säga i gruppen där fadern är svenskspråkig. Däremot är kategorin *naturlighet*, inte nödvändigtvis betydligt, men ändå något större än de andra i Grupp A, det vill säga i gruppen där modern är svenskspråkig. Jag presenterar de olika kategorierna nedan och i samband med kategorin *naturlighet* diskuterar jag eventuella orsaker till att den förekommer så frekvent i svaren av informanterna i Grupp A.

Kategorierna *bevarandet av finlandssvenskheten* och *bevarandet av svenskheten* återspeglar föräldrarnas önskan att bevara den finlandssvenska eller svenska kulturen, traditionerna och svenska språket genom deras barn. Det finns två par i materialet av vilka den ena parten har växt upp i Sverige. Av dessa par har tre informanter angett att bevarandet av svenskheten påverkade valet av svenska som barnens modersmål. Dessutom anger två informanter att barnens registrerade modersmål är svenska för att barnen skall få vara medlemmar i Tammerfors svenska församling.

Kategorin *bevarandet av tvåspråkighet* innehåller de svar där informanterna anger att barnens registrerade modersmål är svenska för att de skall bli tvåspråkiga. I Grupp B använder informanterna den egentliga termen *bevarandet av tvåspråkighet* som syftar på att åtminstone den ena föräldern är tvåspråkig. Däremot framgår av svaren i Grupp A att svenska är barnens registrerade modersmål eftersom barnen lär sig finska i alla fall i Tammerfors.

Kategorierna *dagvård och skola* samt *praktiska orsaker* sammanhänger med varandra. Kategorin *dagvård och skola* innehåller de svar där informanterna anger att de valt svenskan som barnens registrerade modersmål eftersom svenskan också skulle vara språket inom dagvård och/eller skola. Däremot syftar kategorin *praktiska orsaker* till exempel på möjligheten att få barnen in i det svenskspråkiga daghemmet och Svenska Samskolan i Tammerfors även från grannkommunerna. En informant anger till och med att när familjen efter fyra år flyttade från Sverige till Tammerfors bytte hon och barnen det registrerade modersmålet till svenska för att barnen skulle kunna gå i svensk skola. Dessutom skall det registrerade modersmålet vara svenska för att barnen skall få skolskjuts. Två informanter har nämnt barnens skolskjuts i sina svar. Jag har kategoriserat dessa svar under kategorin *praktiska orsaker* även om de också passar in i kategorin *fördelar*. Gratis skolskjuts är ju en ekonomisk fördel. Det verkar vara så att de informanter som hör till kategorin *dagvård och skola* har varit språkligt medvetna redan vid barnens födelse. Informanterna har insett att för att barnen i praktiken skall bli tvåspråkiga skall skolspråket vara svenska och då har det varit naturligt att prioritera svenskan som barnens registrerade modersmål.

Naturlighet är en kategori som innehåller de svar där informanterna uttrycker att svenskan var "det naturliga valet" för barnen. Typiska svar i denna kategori är följande:

(17) "Det var aldrig någon diskussion, svenskan var självklart." (En svenskspråkig kvinna)

(18) "Ett naturligt val för mamman är mycket finlandssvensk och hjälper till med skolarbetet, det bara fanns inte någon annan möjlighet." (En svenskspråkig kvinna)

Denna kategori är speciellt frekvent representerad i Grupp A, det vill säga i den grupp där modern är svenskspråkig. Av svaren i denna kategori kan man märka att valet av barnens registrerade modersmål i ett tvåspråkigt parförhållande är ett värdeladdat val. Jag har fört i kategorin också svaren av typen "modern bestämde sig", "frun bestämde sig så" (finskspråkiga män) och "jag ville inte göra ett stort nummer av registreringspråket eftersom det inte påverkar det egentliga språkbruket" (en finskspråkig kvinna). Man kan dra den slutsatsen att även om informanternas barn är svenskregistrerade, oberoende av om det är modern eller fadern som är svenskspråkig, är moderns åsikt om barnens registrerade modersmål fortfarande central (jfr Finnäs 1986, 2000). I svaren av informanterna i Grupp A

framhävs den naturliga aspekten att barnen blir svenskregistrerade medan svaren av informanterna i Grupp B tar upp procentmässigt mera andra faktorer som har påverkat valet av svenskan som barnens registrerade modersmål.

Den sista kategorin, *fördelar*, innehåller de svar där föräldrarna motiverar sitt val av svenskan som barnens registrerade modersmål med eventuella fördelar som detta kan föra med sig. Sådana fördelar är till exempel bättre möjligheter att få studieplats eller ”möjligheten till flera kulturer och öppenhet för olika språk och kulturer” (en svenskspråkig kvinna). För bevarandet av svenskan i Finland är det viktigt att föräldrarna i tvåspråkiga familjer anser att det finns fördelar i att registrera barnen som svenskspråkiga. Om man granskar Tandefelts (1988) nyttoaspekter av tvåspråkigheten som presenterades i avsnitt 3.2.3, kan man konstatera att fördelarna i att registrera barnen som svenskspråkiga i Finland kan bland annat vara ekonomiska som gratis skolskjuts. Fördelarna kan också gälla den status som de svenskspråkiga i Finland har.

4.2.3 Vilket språk talas med barnen

I frågeformuläret finns en strukturerad fråga: ”Vilket språk talar du med ditt/dina barn?” Svartalternativen är svenska, finska, både svenska och finska och annat; vilket? I tabell 5 presenterar jag vilket språk informanterna uppger sig tala med sina barn.

Tabell 5. Vilket språk informanterna talar med sina barn. Antalet informanter i Grupp A och i Grupp B.

Grupp A	Svenska	Finska	Både svenska och finska
Svenskspråkiga	13	–	2
Finskspråkiga	–	12	2
Grupp B	Svenska	Finska	Både svenska och finska
Svenskspråkiga	8	–	–
Finskspråkiga	1	7	1

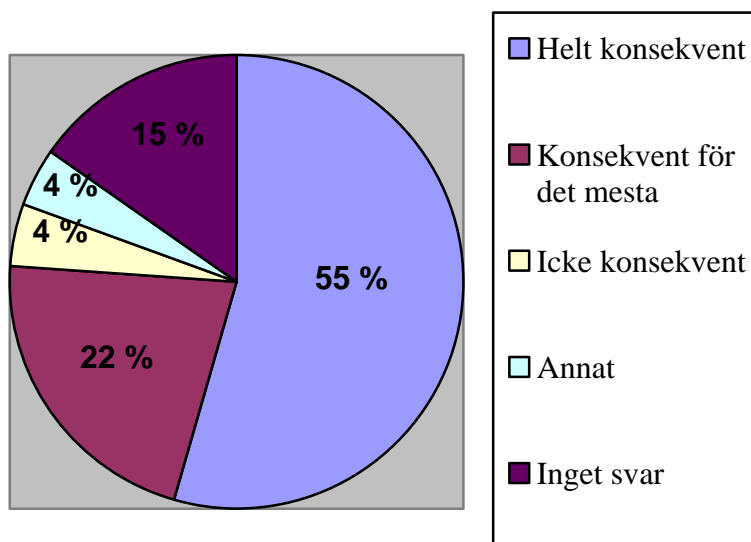
Det interna bortfallet är litet – bara en informant (en svenskspråkig man) har inte svarat på frågan. Som framgår av tabell 5 talar de flesta informanter sitt registrerade modersmål med sina barn; 40 informanter (85 %) har svarat så. Fem informanter (11 %) har svarat att de talar både svenska och finska med sina barn medan bara en informant (2 %) har svarat att hon inte talar sitt modersmål (finska) med sina barn. Hon skriver:

(19) ”När barnen var små och vi bodde i Sverige talade jag enbart finska med mina barn. När vi flyttade till Finland för åtta år sedan, blev hemspråket svenska. Den finskspråkiga omgivningen var tillräckligt krävande för barnen.”
(En finskspråkig kvinna)

4.2.4 Konsekvensen av informanternas språkbruk med sina barn

I frågeformuläret finns en öppen fråga: ”Hur konsekvent är ditt språkbruk med ditt/dina barn? Berätta närmare om situationen med egna ord.” Det interna bortfallet för den här frågan är sju informanter. 40 informanter har svarat på frågan. Jag har grupperat innehållet i informanternas svar i fyra kategorier: *helt konsekvent*, *konsekvent för det mesta*, *icke konsekvent* och *annat*. I diagram 12 presenterar jag konsekvensen av informanternas språkbruk med sina barn enligt procentvärden.

Diagram 12. Konsekvensen av informanternas språkbruk.

Som framgår av diagram 12 anger över hälften av informanterna att de är helt konsekventa i sitt språkbruk med sina barn. 22 procent av dem anger att de är konsekventa för det mesta och bara fyra procent att de inte alls är konsekventa.

Kategorin *helt konsekvent* innehåller de svar av vilka framgår att informanten helt konsekvent använder sitt modersmål med sina barn. 25 informanter hör till denna kategori. Följande svar är exempel på kategorin:

(20) ”Talar enbart svenska när jag är tillsammans med barnen.” (En svenskspråkig kvinna)

(21) ”Jag talar alltid svenska med dem.” (En svenskspråkig kvinna)

(22) ”Helt konsekvent. Jag skojar på svenskans bekostnad.” (En finskspråkig man)

(23) ”Jag kan även byta språk mitt i en mening om jag har börjat tala med hustrun och fortsätter med barnen. Det berättar till vem jag riktar mitt tal.” (En finskspråkig man)

(24) ”Jag talar och läser alltid enbart och endast på svenska även när kompisar är på plats.” (En svenskspråkig kvinna)

(25) ”Alltid svenska för det är pappas modersmål.” (En svenskspråkig man)

(26) ”Konsekvent från fosterstadiet. Motarbetar blandspråk.” (En svenskspråkig kvinna)

(27) ”Alltid svenska, om de [barnen] lånar finska ord ber jag dem översätta till svenska. Svenska språkets hot är blandspråk halvspråkighet [sic!].” (En svenskspråkig man)

(28) ”Iden [sic!] är att jag talar svenska åt pojkarna o [sic!] frun finska.” (En svenskspråkig man)

Svaren i denna kategori speglar informanternas mål och medvetenhet om att alltid tala sitt modersmål med barnen. Jag vill inte ifrågasätta informanternas faktiska språkbruk med sina barn men vill ändå påpeka att deras svar återspeglar deras subjektiva uppfattningar om sitt språkbruk och därför kan man inte se resultaten av denna undersökning som absoluta sanningar om informanternas faktiska språkbruk med sina barn. Exempel (28) är ett exempel på skillnaden mellan teori och praktik. Informanten har angett att idén i hans språkbruk med barnen är att han alltid talar svenska med sina barn även om han inte säger om detta faktiskt alltid förverkligas. Därtill har en finskspråkig informant angett att hon konsekvent talar finska med sina barn även om hon har svarat på en annan fråga i frågeformuläret att hon kan tala svenska om vardagliga fenomen hemma fast barnen inte är vana vid eller vill att hon talar svenska. Detta tyder på att informanten ibland också talar svenska med sina barn.

Intressant är att informanterna i exempel (26) och (27) nämner begreppen *blandspråk* och *halvspråkighet*. Enligt Marketta Sundman (1998: 67) finns tre typer av blandspråk: språkblandning, kodväxling och lån. Med *språkblandning* avses en företeelse som är en vanlig del av tidig tvåspråkighet. Barnen har svårigheter att skilja mellan de språkliga koderna av två språk. Med *kodväxling* avses ett tillfälligt och medvetet byte av språk. Element från ett annat språk används utan grammatisk anpassning. Med *lån* avses ord som lånas från ett annat språk och som anpassas till det låntagande språkets grammatiska struktur. Med *halvspråkighet* avses ett fenomen i vilket individens färdigheter i ett eller två språk ligger under normal nivå. Enligt Sundman (1998: 50) bör man inte använda ordet halvspråkig om de tvåspråkiga individer som har normala språkfärdigheter i det ena men bristfälliga färdigheter i det andra språket. Om individens språkfärdigheter ligger under den normala nivån i båda språken, talas om *dubbel halvspråkighet*. (Sundman 1998: 50, 66–67.) Informanterna vill tydligen inte att deras barn skall blanda språk eller lära sig antingen svenska, finska eller båda språken bara delvis. Enligt informanterna i kategorin *helt konsekvent* verkar principen en förälder – ett språk vara det bästa sättet att uppfostra barnen som tvåspråkiga.

Kategorin *konsekvent för det mesta* innehåller de svar där informanterna anger att de vanligen talar sitt modersmål med barnen men att de ibland också kan tala det andra språket. Ofta talar man det andra språket till exempel när man träffar människor som inte talar föräldrarnas språk eller om den finskspråkiga hjälper barnen med läxor. Följande svar är exempel på denna kategori:

(29) ”Jag talar finska med barnen bara om en tredje part måste också säkert förstå vad vi säger, t.ex. hos läkaren.” (En svenskspråkig kvinna)

(30) ”Rätt så konsekvent. Endast i fall barnens kompisar måste förstå, talar jag finska. Och nu och då händer det ju att jag inte minns exakta ordet på t.ex. ’paitsio’ på svenska.” (En svenskspråkig kvinna)

(31) ”I princip alltid finska – svenska använder jag bara i de situationer där alla andra talar svenska och inte ens förstår finska.” (En finskspråkig man)

(32) ”Tidigare talade jag enbart finska men nu kan jag tala om skolsaker på svenska. Sommaren tillbringar vi på en svenskspråkig ort och då talar jag mera svenska.” (En finskspråkig kvinna)

Dessutom har en finskspråkig informant svarat att han har en åldersgräns för användningen av det andra språket, det vill säga svenskan med barnen.

(33) ”De första fem åren strikt med eget modersmål och efter det kan man vika från regeln.” (En finskspråkig man)

Även om jag har bildat två separata kategorier – *helt konsekvent* och *konsekvent för det mesta* – är det möjligt att informanterna i dessa kategorier egentligen hör till samma kategori. För det första är det ganska osannolikt att informanterna i kategorin *helt konsekvent* aldrig behöver använda det andra språket med barnen i de situationer som informanterna i kategorin *konsekvent för det mesta* har beskrivit, till exempel hos läkaren. För det andra använder de flesta informanter i kategorin *konsekvent för det mesta* det andra språket bara i speciella situationer – vanligen använder de sitt modersmål med barnen. Därför kan de flesta skillnader i kategorierna *helt konsekvent* och *konsekvent för det mesta* bero på informanternas sätt att förstå frågan.

Kategorin *icke konsekvent* innehåller svaren av två informanter. Dessa är:

(34) ”Mest svenska men blandar tyvärr i mycket finska (och engelska).” (En svenskspråkig kvinna)

(35) ”Inte alls konsekvent. Då vi bodde i Sverige pratade jag bara svenska. Nu när vi bor i Finland måste jag prata svenska med barnen för att deras språkkunnighet håller lite.” (En kvinna vars registrerade modersmål är svenska, men faktiska modersmål är finska)

Informanten bakom exempel (34) anser det vara beklagligt att hon blandar i sitt tal både finska och engelska. Jag förstår hennes svar i varje fall på det sättet att hon mestadels talar svenska med sina barn. Informanten bakom exempel (35) talar däremot svenska med sina barn även om hon anser att svenskan inte är hennes faktiska modersmål. Denna informant har bytt sitt registrerade modersmål från finska till svenska för att barnen skall få gratis skolskjuts. Det är mycket intressant att informanten talat svenska med barnen då de bodde i Sverige och nu talar hon svenska med dem för att de skulle bevara sina kunskaper i svenska. De språkval som denna informant har gjort ifrågasätter verkligen innehållet i ordet modersmål. Kan man byta modersmål genom registrering? Hur går det att tala ett språk som inte är ens modersmål med sina barn? Informanten anser uppenbart att det är en fördel för hennes barn att de inte förlorar sina kunskaper i svenska. Eftersom informanten har angett att hennes språkbruk med sina barn inte är konsekvent, talar hon antagligen också finska med barnen.

Kategorin *annat* innehåller svaren av två informanter. Det första svaret ingår i denna kategori eftersom det inte tydligt framgår av informantens svar om hans språkbruk med sina barn är konsekvent eller inte. Det svar som han har angett (”frun talar svenska och jag finska”) berättar egentligen ingenting om hur konsekvent informantens faktiska språkbruk är. Det andra svaret i denna kategori härstammar från den finskspråkiga informant som inte talar sitt modersmål (finska) med sina barn. Hennes svar är exempel (19) i avsnitt 4.2.3. När familjen bodde i Sverige, talade informanten finska med barnen men nu när familjen bor i Finland talar hon svenska. Enligt detta svar är det inte lätt att bedöma hur konsekvent informantens språkbruk med barnen är.

4.3 Språkval inom familjen

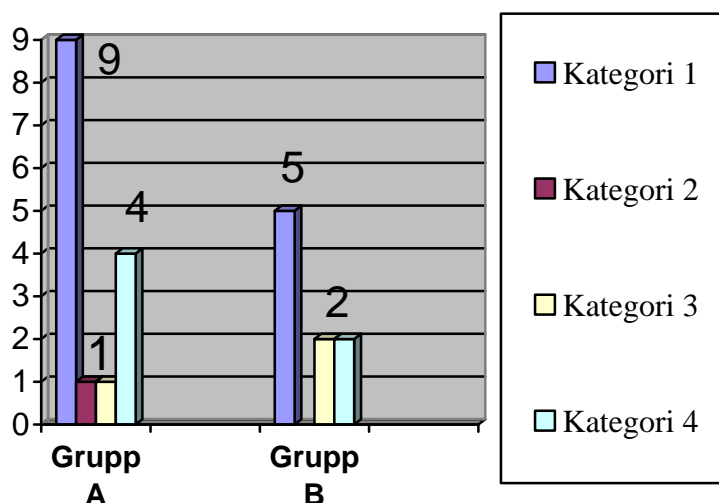
I detta avsnitt redogör jag för vilket språk informanterna talar inom familjen, det vill säga när båda föräldrarna och barnen är samlade. Dessa språkval berättar om de medvetet eller omedvetet valda språkstrategier som informanterna har inom familjen. I frågeformuläret finns en strukturerad fråga: "Vilket språk talar ni då familjen (du, din partner och ditt/dina barn) är samlad?" Svartalternativen är svenska, finska, både svenska och finska och annat; vilket? Därtill har jag ombett de informanter som har svarat att de talar både svenska och finska eller annat berätta om situationen med egna ord. Eftersom bara en informant inte har svarat på den här frågan, har jag 46 svar.

Enligt informanternas svar har jag iakttagit tre framträdande språkstrategier som informanterna säger sig använda inom familjen. Dessa baserar sig på principen *en person – ett språk*. Därtill finns det andra språkstrategier som inte lika tydligt har gemensamma nämnare. Jag har indelat informanternas språkstrategier inom familjen i fyra kategorier:

- 1) Föräldrarna talar varsitt modersmål med barnen och finska sinsemellan.
- 2) Föräldrarna talar varsitt modersmål med barnen och svenska sinsemellan.
- 3) Föräldrarna talar varsitt modersmål med barnen och både svenska och finska sinsemellan.
- 4) Språkstrategier som inte har någon gemensam nämnare.

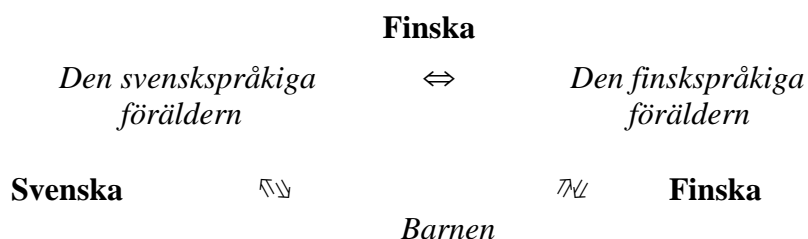
I diagram 13 presenterar jag informanternas språkval inom familjen i Grupp A och i Grupp B.

Diagram 13. Informanternas språkval inom familjen. Antalet par.

Som framgår av diagram 13 är den största kategorin både i Grupp A och i Grupp B den kategori i vilken informanterna anger att de talar varsitt språk med barnen och finska sinsemellan. 14 par (56 %) använder denna strategi. Bild 1 illustrerar dessa informanternas språkstrategi inom familjen:

Bild 1. Informanternas språkstrategi inom familjen i kategori 1.

I denna språkstrategi talar den finskspråkiga föräldern finska både med sina barn och med sin partner. Den svenskspråkiga föräldern talar finska med sin partner men när han eller hon talar med sina barn talar han eller hon svenska. Barnen talar finska med den finskspråkiga och svenska med den svenskspråkiga föräldern.

Eftersom jag inte hade frågat vilket språk informanternas barn talar sinsemellan, har bara fyra informanter angett detta. Dessa fyra informanter hör till kategori 1. En av dem har angett att hennes barn talar svenska sinsemellan, en informant att hans barn talar finska sinsemellan medan två informanter har angett att deras barn talar svenska och finska sinsemellan. Följande exempel illustrerar parens språkstrategi i kategori 1:

(36) ”Finska med min man, svenska med barnen.” (En svenskspråkig kvinna)

(37) ”Jag och barnen talar svenska och min man finska och barnen sinsemellan vad det råkar beroende på ämnet och vem som verkar lyssna bäst.” (En svenskspråkig kvinna)

(38) ”Partnern [talar] mest finska, jag båda, barnen finska till pappa, svenska till mej. Men vi gör också många undantag.” (En svenskspråkig kvinna)

(39) ”Jag talar finska, de andra svenska. Vanligen.” (En finskspråkig man)

(40) ”Jag talar svenska (för det mesta) med barnen och finska med frun.” (En svenskspråkig man)

Exempel (38), (39) och (40) visar att denna språkstrategi inte är absolut i alla situationer. Informanterna har svarat att de ”gör också många undantag” och att de ”vanligen” eller ”för det mesta” gör på ett visst sätt. Därtill har parterna i två parförhållanden i Grupp B svarat på olika sätt på frågan. Två svenskspråkiga män har angett att de talar svenska med barnen och finska med hustrun medan deras finskspråkiga parter har angett att de talar finska inom familjen och inte nämnt att deras partner talar svenska med barnen. Detta är inte oproblemiskt och påminner om individernas subjektiva uppfattningar om sitt eget och andras språkbruk. Det är möjligt att de finskspråkiga informanterna har förstått frågan så att de ska berätta vilket språk de själva (inte deras parter) talar då familjen är samlad. Då skulle individernas olika sätt att förstå och svara på frågorna förklara skillnaderna i svaren. Det är möjligt att de finskspråkiga informanterna upplever att deras partner inte eller åtminstone inte vanligen talar svenska med barnen och därför har de inte nämnt detta i sina svar. Jag har dock tagit hänsyn till de svenskspråkiga informanternas svar och fört dessa två par i kategori 1.

Språkstrategin i kategori 2 liknar språkstrategin i kategori 1 men föräldrarna talar svenska sinsemellan. Bara ett par (4 %) i Grupp A hör till denna kategori. Den svenskspråkiga informanten beskriver familjens språkstrategi på följande sätt:

(41) ”Jag och barnen talar svenska, min man talar svenska om han inte riktar sig entydigt till barnen; då konverserar de på finska.” (En svenskspråkig kvinna)

Som framgår av exempel (41) byter den finskspråkiga föräldern språk från svenska till finska när han riktar sitt tal till sina barn. Uppenbarligen kan han dock tala svenska när han vänder sig både till partnern och till barnen.

Tre par (12 %), ett från Grupp A och två från Grupp B, hör till kategori 3. Dessa par talar svenska och finska sinsemellan men föräldrarna talar varsitt språk med barnen. Följande exempel beskriver språkstrategin i informanternas familjer i kategori 3:

(42) ”Barnet talar finska till pappa, vänder han sig till mig talar han svenska. Vi kan ändå ha diskussioner då jag pratar finska, men vänder jag mig direkt till barnet byts språket automatiskt till svenska o.s.v.” (En svenskspråkig kvinna)

(43) ”Jag talar finska eller svenska med min fru och hon gör lika. Men hon finska med pojkarna och som sagt jag talar svenska.” (En svenskspråkig man)

Intressant är att informanten i exempel (42) anger att han ”automatiskt” byter språk till hennes modersmål, det vill säga svenska när hon talar direkt till sitt barn även om familjen var mitt i ett samtal på finska. Jag tycker att detta naturliga byte av språk betyder att familjen tillägnat sig principen *en person – ett språk*.

Kategori 4 innehåller de par vars språkstrategier inom familjen inte hör till någon av de ovan nämnda kategorierna. Språkstrategierna hos dessa par har inte heller någon gemensam nämnare. Till denna kategori hör fem par (20 %) som har beskrivit sin språkstrategi. Följande exempel beskriver språkstrategier hos dessa par:

(44) ”Fruen talar alltid svenska med barnen. Jag talar också svenska om situationen kräver det och situationen är lämplig.” (En finskspråkig man)

(45) ”Finska med min partner ibland också finska med mina barn nu när dom redan fått en stark grund för sitt modersmål. (svenska.) [sic!]” (En svenskspråkig kvinna)

(46) ”Barnen talar svenska med mamman; när hela familjen är samlad talar vi finska.” (En finskspråkig man)

(47) ”Då och då har vi ’svenska stunder’ hemma.” (En kvinna vars registrerade modersmål är svenska, men faktiska modersmål är finska)

(48) ”Beroende på situationen. Skolsaker behandlas alltid på svenska.” (En svenskspråkig man)

(49) ”Vi talar huvudsakligen svenska eftersom våra yngsta barn är svaga i finskan. Ändå kan vi säga några satser på finska men vi blandar inte ord i satserna – antingen på finska eller på svenska.” (En finskspråkig kvinna)

Exempel (44) och (45) har några gemensamma drag. För det första följer båda informanterna huvudsakligen principen *en person – ett språk*. För det andra anger dessa informanter att de ibland kan avvika från denna regel. Informanten i exempel (44) kan prata svenska med barnen om ”situationen kräver det” eller om ”situationen är lämplig”. Han har inte närmare beskrivit dessa situationer men jag antar att till exempel svenskspråkiga personers sällskap eller samtal om något som har hänt på svenska kan vara sådana situationer. Informanten i exempel (45) har en ny finskspråkig partner. Hon har angett att hon nuförtiden talar också finska med sina barn när hennes partner är på plats eftersom barnen redan har fått en stark grund i svenskan.

Som framgår av exempel (46) talar den svenskspråkiga föräldern svenska med barnen om familjen inte är samlad men när den finskspråkiga föräldern är med talar alla familjemedlemmar finska.

Exempel (47) beskriver språkbruket i den andra partens perspektiv i en familj som tidigare har bott fyra år i Sverige. Båda föräldrarna är egentligen finskspråkiga men modern har bytt sitt registrerade modersmål till svenska för att barnen skall få gratis skolskjuts. Informanterna i detta parförhållande uppfattar sitt språkbruk inom familjen på olika sätt. Mannen har angett att de talar finska inom familjen medan kvinnan har angett att de talar både svenska och finska då familjen är samlad och gett det svar som finns i exempel (47). Det är möjligt att mannen inte finner familjens ”svenska stunder” lika viktiga som hans partner eller att han inte ens deltar i dem. Språkstrategin i denna familj verkar vara att föräldrarna talar finska sinsemellan, barnen vanligen finska med fadern och både finska och svenska med modern. Modern talar svenska med barnen eftersom hon vill att de inte förlorar sina kunskaper i svenska.

Exempel (48) och (49) är svaren av parterna i ett parförhållande. Detta par har också bott i Sverige tidigare. Paret talar huvudsakligen svenska sinsemellan. När familjen bodde i Sverige, talade modern alltid finska med barnen men när familjen flyttade till Finland började modern tala svenska med barnen. Familjen följer inte längre principen *en person – ett språk*. Det förefaller som om alla i familjen huvudsakligen talar svenska sinsemellan men att de också ibland kan tala finska med varandra.

Till kategori 4 i Grupp B hör en finskspråkig informant vars partner inte har fyllt i frågeformuläret. Denna informant har angett att hennes familj talar både svenska och finska då familjen är samlad. Hon har dock inte beskrivit familjens språkbruk närmare.

5 Resultat och diskussion

Målet med denna avhandling pro gradu har varit att redogöra för språkval i tvåspråkiga parförhållanden i Tammerfors som är en så kallad svensk språkö i det finska inlandet. Mina forskningsfrågor har varit följande:

1. Vilket språk talar det tvåspråkiga paret sinsemellan?
2. Vilka faktorer påverkar deras språkval?
3. Vilket är barnens registrerade modersmål och varför?
4. Vilket språk talar parterna med sina barn?
5. Vilket språk talar man inom familjen?

Enligt min undersökning är finskan det dominerande språket i de tvåspråkiga parförhållandena i Tammerfors på 2000-talet. Faktorer som påverkar parens språkval är språkkunskaper, språket vid första mötet, viljan att lära sig, omgivningen och ”naturlighet”. Däremot är barnen från tvåspråkiga familjer i Tammerfors hundra procentigt svenskregistrerade. Faktorer som har påverkat valet av svenska som barnens registrerade modersmål är bevarandet av finlandssvenskheten, bevarandet av svenskheten, bevarandet av tvåspråkigheten, dagvård och skola, praktiska orsaker, fördelar och ”naturlighet”.

85 procent av informanterna anger att de talar sitt modersmål med sina barn medan 11 procent anger att de talar både svenska och finska med sina barn. Bara en finskspråkig informant har angett att hon inte talar sitt modersmål, det vill säga finska, med sina barn. 72 procent av paren i min undersökning använder principen *en person – ett språk* inom familjen. Detta innebär att föräldrarna talar varsitt modersmål med barnen. Sinsemellan kan de tala antingen finska (56 %), svenska (4 %) eller finska och svenska (12 %). Fem par (20 %) har en språkstrategi som inte följer principen *en person – ett språk*. Två av dessa par anger dock att de vanligtvis följer denna princip men att de också kan avvika från den. Ett par talar alltid finska inom familjen fast modern talar svenska med barnen när fadern inte är på plats. Två par som tidigare har bott i Sverige använder både svenska och finska inom familjen.

Om man jämför mina resultat med Swanströms undersökning (1999), har 61 procent av informanterna i min undersökning ett gemensamt språk och 30 procent ett huvudspråk. Motsvarande siffror hos Swanström är 69 respektive 24 procent. Dessa procenttal motsvarar varandra i relativt hög grad. Finskan är det dominerande språket i båda undersökningarna, dock dominerar finskan i ännu högre grad i språkbruket bland informanterna i min undersökning. Sju procent av Swanströms informanter talar varsitt språk med sin partner. Däremot har jag inte bildat en sådan grupp i min undersökning även om två informanter (ett par) ofta talar varsitt språk med varandra. Paret hör snarast till gruppen ett huvudspråk (finska) eller till den tredje gruppen i min undersökning där paret talar lika mycket svenska och finska. Nio procent av informanterna hör till denna grupp.

Finskan är det språk som paret har använt vid första mötet enligt 85 procent av informanterna, 15 procent av informanterna har använt både svenska och finska. Språket vid första mötet är också en faktor som senare har påverkat de tvåspråkiga parens språkval med varandra. Språket vid första mötet, viljan att lära sig och omgivningen förekommer i fyra informanters svar. Den mest betydande faktor som påverkar språkvalet med partnern är språkkunskaper som förekommer i 22 informanters svar. I de flesta parförhållanden är det den finskspråkiga partens dåliga kunskaper i svenska som har lett till att finskan har blivit det gemensamma språket. Språkkunskaperna är den mest betydande faktor som påverkar språkvalet med partnern i tvåspråkiga parförhållanden också i Swanströms undersökning (1999). Sju informanter svarar att språkvalet med partnern bara är naturligt. Den naturlighet som informanterna beskriver påminner om att alla resultat av min undersökning är informanternas uppfattningar om sina språkval och språkbruk samt min analys av dessa. Därför kan undersökningen förmedla riktgivande tendenser om informanternas egentliga språkbruk. Kategorin naturlighet kan också sägas vara ett slags överbegrepp för de andra faktorerna. Man skulle nämligen kunna säga att det är naturligt att tala finska eftersom den andra inte kan tala svenska, för att paret alltid har talat finska eller för att man talar finska i Tammerfors.

36 procent av informanterna har svarat att deras språkbruk inte har ändrats sedan paret träffades. 11 procent av informanterna har svarat att paret talar mera finska än tidigare och 28 procent av informanterna har svarat att paret talar mera svenska än tidigare. Tre informanter (6 %) har angett att den finska språkmiljön i Tammerfors har påverkat parets språkbruk så att

paret har börjat tala mera finska. Dessa par har tidigare bott på en svenskspråkig ort antingen i Finland eller i Sverige. 13 informanter (28 %) har svarat att de har börjat tala mera svenska även om de bor i Tammerfors med omnejd. Förändringarna i informanternas språkval beror mera på deras ökade språkkunskaper i det andra språket än på den språkliga miljön.

Sambandet mellan moderns, den svenskspråkiga föräldrarnas eller båda föräldrarnas höga utbildningsnivå och registreringen av barnen som svenskspråkiga, vilket bland annat Finnäs (1986, 2000) har framfört, är framträdande enligt min undersökning. 63 procent av kvinnorna och 50 procent av männen har en akademisk utbildning i undersökningen. Hela 75 procent av de svenskspråkiga informanterna är akademiskt utbildade. 85 procent av alla informanter har antingen en lägre eller en högre högskoleexamen. Man måste ändå ifrågasätta detta resultat och ta hänsyn till att det är möjligt att bara de föräldrar som har registrerat sina barn som svenskspråkiga har deltagit i undersökningen. Som konstaterats i avsnitt 1.2 är risken med bekvämlighetsurvalet att bara de mest entusiastiska personerna kommer med i undersökningen, något som kan snedvrída resultaten. Resultaten av min undersökning bekräftar den tendens som Finnäs (1986, 2000) har framfört angående föräldrarnas utbildningsnivå och barnens registrerade modersmål i tvåspråkiga familjer.

När det gäller valet av barnens registrerade modersmål kan man anföra följande. För det första påverkar modern starkt valet av barnens registrerade modersmål. Om modern är svenskspråkig, verkar det vara "naturligt" att barnen blir svenskregistrerade. Om modern däremot är finskspråkig, motiverar man valet av svenskan som barnens registrerade modersmål med andra faktorer. Fast jag inte kan göra några allmängiltiga generaliseringar utgående från mitt material, vill jag ändå härda att det fortfarande tycks finnas ett känslomässigt samband mellan barnens modersmål och moderns språk. För det andra tyder informanternas motiveringar att välja svenskan som barnens registrerade modersmål på att barnen också i praktiken uppfostras tvåspråkigt. Detta påstående stöds av det faktum att föräldrarna har satt sina barn i en svensk skola. Informanterna upplever tvåspråkigheten och svenskan som barnens registrerade modersmål som något positivt. Eftersom miljön är finskspråkig, kan en funktionell tvåspråkighet inte uppnås utan att man satsar på svenskan både hemma och i skolan.

De flesta informanter anger att de följer principen *en person – ett språk* i sitt språkbruk med sina barn. 55 procent av informanterna anser att deras språkbruk med sina barn är konsekvent och 22 procent anser att deras språkbruk med sina barn är konsekvent för det mesta. Den förra gruppen har angett att de alltid talar sitt modersmål med sina barn medan den senare har svarat att de vanligen talar sitt modersmål med barnen men att de också kan använda det andra språket om de till exempel är i ett sällskap där ingen talar föräldrarnas språk. Det är dock möjligt att också de informanter som hör till den förra gruppen ibland använder det andra språket med sina barn även om de inte har angett detta i sina svar. Som konstaterats i avsnitt 3.2.4 är det möjligt att informanternas svar angående språkvalen med sina barn berättar mera om deras intentioner och den tilltänkta språkstrategin än om det faktiska språkbruket med barnen. För att få en bild av informanternas faktiska språkbruk med sina barn borde man använda en annan metod som observation (jfr Lanza 2007: 53).

Två informanter har svarat att deras språkbruk med sina barn inte är konsekvent. Den ena anger att hon mest talar svenska med sina barn men att hon blandar mycket finska och engelska i sitt tal. Den andra anger att hon talar både svenska och finska med sina barn för att barnen inte skulle förlora sina kunskaper i svenska. Den senare informanten är speciellt intressant eftersom hon och hennes barn bytt sitt registrerade modersmål från finska till svenska när familjen flyttade från Sverige där de bott i fyra år tillbaka till Finland. Detta gjorde de för att barnen skulle få gratis skolskjuts till den svenska skolan i Tammerfors. Att informanten och hennes barn har svenska som sitt registrerade modersmål är en ekonomisk fördel för informantens familj. Informanten verkar också uppskatta tvåspråkigheten eftersom hon inte vill att hennes barn förlorar sina kunskaper i svenska. Denna informant visar att det registrerade modersmålet inte nödvändigtvis berättar vilket språk som är individens faktiska modersmål.

De flesta informanter anger att de följer principen *en person – ett språk* inom familjen. Man bör ta hänsyn till att informanternas svar möjligtvis har påverkats av deras intentioner och ideologier om den tilltänkta språkstrategin på samma sätt som angående språkvalet med barnen. De två par som tidigare har bott i Sverige och som använder både svenska och finska inom familjen (se exempel 47, 48 och 49 i avsnitt 4.3) visar att informanternas svar är deras subjektiva uppfattningar om sina och andras språkbruk samt hur olika svar individerna kan ge på en öppen fråga när de beskriver sin familjs språkbruk. Hos det ena paret har mannen

angett att de talar finska inom familjen medan kvinnan har angett att de också talar svenska då och då. Det andra paret talar både svenska och finska inom familjen, beroende på situationen och samtalsämnet. Mannen har nämnt barnens skolsaker som ett exempel på ett samtalsämne på svenska inom familjen medan kvinnan har nämnt barnens språkkunskaper i familjen samt att informanten och hennes familj inte blandar svenska och finska i en och samma mening. Att parterna har olika åsikter om sitt språkbruk är inte oproblemiskt när det gäller sanningsenligheten av undersökningen.

En enkätundersökning som denna beskriver inte direkt verkligheten. Undersökning beskriver de individers uppfattningar om sitt eget och sin familjs språkbruk som lever i ett tvåspråkigt parförhållande i Tammerfors och som har barn i Svenska Samskolan i Tammerfors. Informanternas uppfattningar är möjligtvis påverkade av informanternas intentioner och ideologier om det ”riktiga” eller önskade språkbruket. Eftersom språkbruket är subjektivt och står nära individen, kan det helt enkelt vara omöjligt för individen att betrakta sitt språkbruk objektivt. Jag är medveten om att jag som forskare har tolkat informanternas svar genom min egen föreställningsvärld även om jag har strävat efter en objektiv analys.

Enligt denna undersökning är de individer som lever i ett tvåspråkigt parförhållande i Tammerfors språkligt medvetna. Informanterna uppskattar tvåspråkighet och vill uppfostra sina barn som tvåspråkiga. Alla informanter har registrerat sina barn som svenskspråkiga och de flesta har talat sitt modersmål med sina barn från första början. Informanterna har redan tidigt bestämt sig för att barnen ska gå i det svenskspråkiga daghemmet och den svenskspråkiga skolan i Tammerfors. Sinsemellan talar de flesta tvåspråkiga par finska. Den tendens som bland annat Finnäs (2000) har framställt att de tvåspråkiga familjerna i Finland faktiskt är tvåspråkiga i praktiken stöds av denna undersökning.

De enkäter som bildar materialet för denna undersökning innehåller material för många frågor som jag inte har redogjort för i denna avhandling pro gradu. Frågor för eventuell fortsatt forskning är till exempel hur de som lever i ett tvåspråkigt parförhållande upplever svenskans ställning och sociala status i Tammerfors på 2000-talet, hur det är att leva som tvåspråkig i Tammerfors samt hurdana språkliga och geografiska identiteter de som lever i ett tvåspråkigt parförhållande i Tammerfors har.

Litteratur

Alho, Katri, 2003: *Språkbruk och attityder till svenskhet bland högstadiel elever och gymnasister i fyra svenska skolor i sk språköar*. Otryckt avhandling pro gradu i nordiska språk. Institutionen för språk- och översättningsvetenskap vid Tammerfors universitet.

Allardt, Erik & Starck, Christian, 1981: *Språkgränser och samhällsstruktur. Finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Baquedano-López, Patricia & Kattan, Shlomy, 2007: "Growing up in a multilingual community: Insights from language socialization." I: *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Auer, Peter & Wei, Li (red.). Berlin: Mouton de Gruyter. S. 69–99.

Berglund, Raija, 1997: "Att vara liten och tvåspråkig. En fallstudie." I: *Flerspråkighetens dimensioner. Individ, familj och samhälle*. Herberts, Kjell m.fl. (red.). Vasa: Vasa universitet. S. 135–159.

Bjurström, Rikard, 2001a: "Näsijärven purjehdusseura. Näsijärvi Segelsällskap." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 158–161.

Bjurström, Rikard, 2001b: "Framtiden." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 174–175.

Bjurwill, Christer, 2001: *A, B, C och D: vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Björkman, Göran m.fl. (red.), 2001: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad.

Björkman, Göran, 2001: "Svenska Klubben i Tammerfors." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 140–146.

Börestam, Ulla & Huss, Leena, 2001: *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.

Codó, Eva, 2008: "Interviews and Questionnaires." I: *The Blackwell Guide to Research Methods in Bilingualism and Multilingualism*. Wei, Li & Moyer, Melissa G. (red.). Malden: Blackwell. S. 172–176.

Dahl, Östen, 2000: *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur.

de la Chapelle, Gun & Korsström, Gunvor, 2001: "Tammerfors Aftonblad – Tammerfors Aktuellt." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 58–69.

Doepel, Lennart, 2001: "De Gamlas Hem i Tammerfors." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 125–128.

Einarsson, Jan, 2004: *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Fasold, Ralph, 1984: *The Sociolinguistics of Society*. Oxford: Blackwell.

Finlex, 1993: Befolkningsdatalog 11.6.1993/507 [www].
<<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1993/19930507>>. Hämtat 16 januari 2009.

Finnäs, Fjalar, 1982: *Språkgruppsidentifikation och kunskaper i finska i Svensk-Finland*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Finnäs, Fjalar, 1984: "Tvåspråkiga familjers språkregistrering." I: *Svenskt i Finland 2. Demografiska och socialhistoriska studier*. Engman, Max & Stenius, Henrik (red.). Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 225–232.

Finnäs, Fjalar, 1986: *Den finlandssvenska befolkningsutvecklingen 1950–1980. En analys av en språkgrupps demografiska utveckling och effekten av blandäktenskap*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Finnäs, Fjalar, 1990: *Barnens språk i tvåspråkiga familjer och valet av skolspråk*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.

Finnäs, Fjalar, 1997: "Språkregistreringen i Finland." I: *Flerspråkighetens dimensioner. Individ, familj och samhälle*. Herberts, Kjell m.fl. (red.). Vasa: Vasa universitet. S. 95–102.

Finnäs, Fjalar, 2000: *Tvåspråkiga familjer i statistikens ljus*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.

Fishman, Joshua, 1972: *Sociolinguistics: A Brief Introduction*. Rowley, MA: Newbury House.

Fishman, Joshua, 1980: "Bilingualism and biculturalism as individual and as societal phenomena." I: *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 1:1. S. 3–15.

Goodz, Naomi, 1994: "Interaction between parents and children in bilingual families." I: *Educating Second Language Children. The Whole Child, the Whole Curriculum, the Whole Community*. Genesee, Fred (red.). Cambridge: Cambridge University Press. S. 61–81.

Herberts, Kjell, 1991: "Befolkning och språkval i den tvåspråkiga staden Vasa." I: *Flerspråkighet i och utanför Norden*. Herberts, Kjell & Laurén, Christer (red.). Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. S. 3–7.

Herberts, Kjell, 1997: "Språkplanering i tvåspråkiga familjer." I: *Flerspråkighetens dimensioner. Individ, familj och samhälle*. Herberts, Kjell m.fl. (red.). Vasa: Vasa universitet. S. 122–134.

Holopainen, Simo, 2008: *Svenskatalande Tammerfors on iloinen ja lämmin* [www]. <<http://www.aamulehti.fi/moro/uutisellista/svenskatalande-tammerfors-on-iloinen-ja-lammin/113389>>. Publicerat 6 november 2008. Hämtat 2 februari 2009.

Lagerholm, Per, 2005: *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Lainio, Jarmo, 2007: "Tvåspråkighet och språkkontakter i Sverige – gammalt fenomen, nya utvecklingar." I: *Sociolingvistik*. Sundgren, Eva (red.). Stockholm: Liber. S. 258–309.

Lanza, Elizabeth, 2007: "Multilingualism and the family." I: *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Auer, Peter & Wei, Li (red.). Berlin: Mouton de Gruyter. S. 45–67.

Laurén, Ulla, 1981: *Blandäktenskap och val av skolspråk i Vasa*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Lehtonen, Regina, 2001: "Kyrka och församling." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 38–57.

Lojander-Visapää, Catharina, 2001: *Med rätt att välja. Språkval och språkstrategier i språkligt blandade hushåll i Helsingfors*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Löfman, Anita, 2001: "Skolvärlden. Svenska samskolan i Tammerfors." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 70–111.

Lönnroth, Harry & Rossi, Paula, 2008: "Språkhistorien i stadshistorien. Språk i kontakt i Tammerfors och Uleåborg." I: *Svenskan i Finland 10*. Lindström, Jan m.fl. (red.).

Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. S. 197–211.

Neuendorf, Kimberly, 2002: *The content analysis guidebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Paavola, Liisa, 1987: *Talar ni svenska vai puhunko suomea? Kaksikielisen helsinkiläisen kielellinen identiteetti ja valintatilanteet*. Tampere: Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.

Patton, Michael Quinn, 2002: *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3:e uppl. Thousand Oaks, CA: Sage.

Rasila, Viljo, 1992: *Tampereen historia 4. Vuodesta 1944 vuoteen 1990*. Tampere: Tampereen kaupunki.

Romaine, Suzanne, 1995: *Bilingualism*. Oxford: Blackwell.

Sjöblom, Margareta, 2001a: ”Svenska kvinnoklubben i Tammerfors.” I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 135–139.

Sjöblom, Margareta, 2001b: ”Scouting på svenska i Tammerfors.” I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 147–149.

Sjöblom, Margareta, 2001c: ”Lempäälän metsästysseura – Lembois jaktforening.” I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 162–164.

Skutnabb-Kangas, Tove, 1981: *Tvåspråkighet*. Lund: LiberLäromedel.

Statistikcentralen, 2008: *Tampere – Tammerfors* [www]. <<http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/837.html>>. Uppdaterad 9 september 2008. Hämtat 8 oktober 2008.

Sucksdorff, Elisabeth, 2001: "Kulturstiftelsen och barndagvården från ideologisk sponsring till omfattande ansvarsområden." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 112–124.

Sundman, Marketta, 1998: *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsinki: Yliopistopaino.

Svenska Barndaghemmet i Tammerfors, 2009: *Infoblad* [www]. <http://www.kolumbus.fi/tpo00830/index_files/Esite.pdf>. Hämtat 2 februari 2009.

Svensk ordbok, 1999. 3:e rev. uppl. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. Stockholm: Nordstedts Ordbok.

Swanström, Taija, 1999: *Jag talar vad jag vill, du talar vad du kan! – Om språkvalen i parförhållanden över språkgränsen svenska/finska i Finland*. Otryckt avhandling pro gradu i nordiska språk. Svenska institutionen vid Åbo Akademi.

Swanström, Taija, 2005: "Språkval i parförhållanden över språkgränsen svenska/finska i Finland." I: *Svenskan i Finland* 8. Nikula, Kristina m.fl. (red.). Tammerfors: Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet. S. 295–305.

Tammerfors Aktuellt, 2009: [www]. <<http://www.tammerforsaktuellt.fi/>>. Hämtat 2 februari 2009.

Tampereen ev.lut. seurakunnat, 2009: *Din hemförsamling* [www]. <<http://www.tampereenseurakunnat.fi/svenska/hemforsamling>>. Hämtat 2 februari 2009.

Tandefelt, Marika, 1988: *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland*. Uppsala: Uppsala universitet.

Trost, Jan, 2001: *Enkätboken*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Visapää, Catharina, 1996: *Språkmiljö och skolval i Helsingfors*. Helsingfors: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.

Voionmaa, Väinö, 1935: *Tampereen kaupungin historia 4. Tampereen uusin historia*. Tampere: Tampereen kaupunki.

Wallenius, Mark, 2001: "Tammerfors blir till." I: *Vårt Tammerfors. En svensk språkö i hjärtat av det finska Tavastland*. Björkman, Göran m.fl. (red.). Tammerfors: Svenska klubben i Tammerfors/Tammerfors stad. S. 7–37.

Bilagor

Bilaga 1

Enkäten på svenska

Bakgrundsfrågor

1. Kön: ___ kvinna ___ man
2. Registrerat modersmål: ___ svenska ___ finska ___ annat; vilket?
3. Födelseår: 19_____
4. Födelseort: _____
5. Var och när har du tillbringat din barndom och ungdom fram till 18 års ålder?

6. Nuvarande hemort: _____

Skol- och utbildningsbakgrund

7. Kryssa för de alternativ som du har avlagt och ange året du blev färdig.
___ Grundskola / folkskola / mellanskola; år _____
___ Gymnasium / student; år _____
___ Yrkesskola; år _____
___ Utbildning på institut nivå; år _____
___ Yrkeshögskola; år _____
___ Universitet / vetenskaplig högskola; år _____
8. I vilken stad har du gått i grundskola / folkskola / mellanskola?

9. Grundskolans / folkskolans / mellanskolans skolspråk: ___ svenska ___ finska
___ annat; vilket?
10. I vilken stad har du gått i gymnasium?

11. Skolspråket i gymnasiet: ___ svenska ___ finska ___ annat; vilket?
12. I vilken stad har du gått i yrkesskola / utbildning på institut nivå?

13. Studiespråket i yrkesskolan / utbildningen på institut nivå: ___ svenska ___ finska
___ annat; vilket?

14. I vilken stad har du avlagt högskoleexamen? _____

15. Studiespråket i yrkeshögskolan / vid universitetet: __ svenska __ finska
__ annat; vilket?

Arbetsbakgrund

16. Inom vilka branscher har du jobbat?

17. Inom vilken bransch jobbar du nu?

18. På vilka orter har du jobbat? _____

19. På vilken ort jobbar du nu? _____

20. På vilket språk har du huvudsakligen jobbat? Ange också undantag.

21. På vilket språk jobbar du huvudsakligen nu? Ange också undantag.

Hobbyer och fritid

22. Vilka hobbyer har du?

23. Språket av dina hobbyer:

__ svenska __ finska __ både svenska och finska __ annat; vilket?

Om du svarade *både svenska och finska* eller *annat*, berätta närmare om situationen:

24. Deltar du i den svenskspråkiga verksamheten i Tammerfors? __ ja __ nej

Om ja, berätta hur och hur ofta:

Konsumtion av media

Frågor 25–31: Kryssa för de alternativ som gäller dig.

25. Prenumererar du på svenskspråkiga finskspråkiga dagstidningar och/eller tidskrifter?

Vilka? _____

26. Hur ofta läser du svenskspråkiga dagstidningar och/eller tidskrifter?

dagligen några gånger i veckan en gång i veckan
 en till ett par gånger i månaden några gånger om året aldrig

27. Hur ofta läser du finskspråkiga dagstidningar och/eller tidskrifter?

dagligen några gånger i veckan en gång i veckan en till ett par gånger i månaden några gånger om året aldrig

28. Brukar du titta på svenskspråkiga finskspråkiga TV-sändningar?

29. Brukar du lyssna på svenskspråkiga finskspråkiga radiosändningar?

30. Hur ofta besöker du svenskspråkiga websidor?

dagligen några gånger i veckan en gång i veckan
 en till ett par gånger i månaden några gånger om året aldrig

31. Hur ofta besöker du finskspråkiga websidor?

dagligen några gånger i veckan en gång i veckan
 en till ett par gånger i månaden några gånger om året aldrig

Kommentera varför du konsumerar svenskspråkiga respektive finskspråkiga media:

Språket i barndomshemmet

32. Moderns modersmål: svenska finska annat; vilket?

33. Faderns modersmål: svenska finska annat; vilket?

34. Hemspråket i barndomshemmet: svenska finska
 både svenska och finska annat; vilket?

Om du svarade *både svenska och finska* eller *annat* berätta med vem (modern, fadern, syskonen, farföräldrarna, morföräldrarna osv.) och i vilka situationer du använde svenska och med vem och i vilka situationer du använde finska eller något annat språk.

35. Vilket språk talade du med dina barndomsvänner? ___ svenska ___ finska
___ både svenska och finska ___ annat; vilket?

Kommentera gärna:

Språk och parförhållande

36. Är du gift? ___ ja ___ nej

Om du är gift, ange vigselåret: _____

Om du är ogift, bor du tillsammans med din partner? ___ ja ___ nej

37. Din partners registrerade modersmål: _____

38. Vilket språk talade ni när du och din partner träffades för första gången?

___ finska ___ svenska ___ både finska och svenska ___ annat; vilket?

39. Vilket språk talar du med din partner hemma?

___ finska ___ svenska ___ lika mycket både finska och svenska

___ mestadels finska ___ mestadels svenska ___ annat; vilket?

Om du svarade *lika mycket både finska och svenska*, *mestadels finska* eller *mestadels svenska* berätta i vilka situationer ni talar svenska och i vilka situationer ni talar finska. Har till exempel humör eller trötthet verkan på språkvalet?

Om du svarade *annat*, berätta närmare om situationen:

40. När ni är ute på allmänna platser (t. ex. banker, butiker, restauranger) talar du med din partner ett annat språk än hemma? ___ ja ___ nej

Om du svarade *ja* berätta närmare om situationen:

Berätta också varför situationen är annorlunda hemma och på allmänna platser:

41. Vilka faktorer bidrar mest eller har mest bidragit till ditt språkval med din partner (språkkunskaper, viljan att lära sig osv.)?

42. Hur har ditt språkbruk med din partner ändrats sedan ni träffades?

Berätta också varför med egna ord:

43. Växlar ni mycket mellan svenska och finska? __ ja __ nej

Om ja, ge exempel:

44. Om du har barn, anser du att födelsen av barnet/barnen har påverkat dina språkval i praktiken? Hur?

45. Om du har varit i ett samboförhållande eller gift förut, vilket/vilka var din/dina förra partners modersmål?

Vilket/vilka språk använde du med din/dina förra partner?

46. Hurdan betydelse har partners modersmål i valet av partner och i ett parförhållande enligt din åsikt? ___ ingen betydelse alls ___ inte en stor betydelse ___ en ganska stor betydelse ___ en stor betydelse ___ en mycket stor betydelse ___ kan inte säga

Kommentera gärna:

Språkval och barn

Svara på frågorna 47–55, om du har barn.

47. Födelseåret/-åren av ditt/dina barn:

48. Vilket är ditt/dina barns registrerade modersmål: ___ finska ___ svenska ___ annat; vilket?

Om dina barn har olika registrerade modersmål, ange födelseåret till barnet/barnen med svenska som modersmål _____ och födelseåret till barnet/barnen med finska som modersmål _____.

49. På vilka grunder valde ni barnets/barnens registrerade modersmål (t.ex. bevarandet av finlandssvenskhet)?

50. Vilket språk talar du med ditt/dina barn?

___ svenska ___ finska ___ både svenska och finska ___ annat; vilket?

Hur konsekvent är ditt språkbruk med ditt/dina barn? Berätta närmare om situationen med egna ord: _____

51. Vilket språk talar ni då familjen (du, din partner och ditt/dina barn) är samlad?

___ svenska ___ finska ___ både svenska och finska ___ annat; vilket?

Om du svarade *både svenska och finska* eller *annat* berätta om situationen närmare:

52. Är/var ert/era barn i ___ ett svenskspråkigt eller i ___ ett finskspråkigt daghem?

53. Vilka faktorer påverkade/påverkar valet av barnets/barnens daghem och språket av dagvård?

54. Är/var ert/era barn i ___ en svenskspråkig eller i ___ en finskspråkig skola?

55. Vilka faktorer påverkade/påverkar valet av barnets/barnens skola och skolspråk?

Språkbruket med släkt och vänner

56. Är era gemensamma familjevänner / familjebekanta ___ mestadels svenskspråkiga

- ___ mestadels finskspråkiga
- ___ både svensk- och finskspråkiga
- ___ mestadels varken svensk- eller finskspråkiga utan deras modersmål är _____

57. Vilket språk talar ni med dina släktingar när också din partner är på plats:

___ svenska ___ finska ___ både svenska och finska ___ annat; vilket?

Om du svarade *både svenska och finska* eller *annat* berätta närmare om situationen:

Språklig och geografisk identitet

58. Hurdan är din *språkliga* identitet? Anser du att du är

- ___ svenskspråkig
- ___ finskspråkig
- ___ tvåspråkig
- ___ tammerförssvensk
- ___ finlandssvensk
- ___ annat; vilken?

Berätta med egna ord varför:

59. Hur bra anser du att du behärskar svenska respektive finska?

	mycket bra	ganska bra	dåligt	inte alls
1. förstår svenska	☐	☐	☐	☐
2. kan tala svenska	☐	☐	☐	☐
3. förstår finska	☐	☐	☐	☐
4. kan tala finska	☐	☐	☐	☐

60. Hurdan är din *geografiska* identitet? Hur starkt anser du att du är t. ex. tammerforsbo, finländare, finne, svensk, tavastlänning, europé?

61. Hurdan är svenskans ställning och sociala status i dagens Tammerfors enligt din åsikt?

62. Berätta med egna ord hur du ser svenskans ställning och sociala status i Tammerfors i framtiden, t.ex. om 30 år:

63. Använder du ___ svenska, ___ finska eller ___ både svenska och finska ute i staden?

64. Skulle du vilja använda mera svenska i Tammerfors? ___ ja ___ nej ___ vet ej
Kommentera gärna:

65. Berätta med egna ord hurdant det är att leva som tvåspråkig i Tammerfors:

66. Berätta ännu hur din partner har påverkat din språkliga och/eller geografiska identitet?

Har Du ytterligare synpunkter på denna undersökning och dess frågor så skriv dem gärna här.

Än en gång: Tack för hjälpen!

15. Ammattikorkeakoulun / yliopiston / tiedekorkeakoulun opiskelukieli:
__ suomi __ ruotsi __ muu; mikä?

Työtausta

16. Millä aloilla olet työskennellyt?

17. Missä paikkakunnilla olet työskennellyt?

18. Millä alalla työskentelet nyt?

19. Missä paikkakunnalla työskentelet nyt?

20. Millä kielellä olet pääsääntöisesti työskennellyt? Mainitse myös poikkeukset.

21. Mikä on nykyinen pääsääntöinen työkielisi? Mainitse myös poikkeukset.

Harrastukset ja vapaa-aika

22. Mitä harrastat?

23. Harrastuksiesi kieli: __ suomi __ ruotsi __ sekä suomi että ruotsi
__ muu; mikä?

Jos vastasit *sekä suomi että ruotsi* tai *muu*, kerro tilanteesta tarkemmin:

24. Otatko osaa ruotsinkieliseen toimintaan Tampereella? __ kyllä __ ei
Jos kyllä, kerro miten ja kuinka usein:

Median käyttö

Kysymykset 25–31: Rastita kaikki vaihtoehdot, jotka koskevat sinua.

25. Tilaatteko kotiinne __ suomenkielisiä __ ruotsinkielisiä sanoma- tai aikakauslehtiä?
Mitä? _____

26. Kuinka usein luet suomenkielisiä sanoma- tai aikakauslehtiä?

__ päivittäin __ joitakin kertoja viikossa __ kerran viikossa
__ kerrasta pariin kertaan kuukaudessa __ joitakin kertoja vuodessa __ en ikinä

27. Kuinka usein luet ruotsinkielisiä sanoma- tai aikakauslehtiä?

__ päivittäin __ joitakin kertoja viikossa __ kerran viikossa
__ kerrasta pariin kertaan kuukaudessa __ joitakin kertoja vuodessa __ en ikinä

28. Katsotko __ suomenkielisiä __ ruotsinkielisiä TV-lähetyksiä?

29. Kuunteletko __ suomenkielistä __ ruotsinkielistä radiota?

30. Kuinka usein vieraillet suomenkielisillä Internet-sivuilla?

__ päivittäin __ joitakin kertoja viikossa __ kerran viikossa
__ kerrasta pariin kertaan kuukaudessa __ joitakin kertoja vuodessa __ en ikinä

31. Kuinka usein vieraillet ruotsinkielisillä Internet-sivuilla?

__ päivittäin __ joitakin kertoja viikossa __ kerran viikossa
__ kerrasta pariin kertaan kuukaudessa __ joitakin kertoja vuodessa __ en ikinä

Kerro, minkä vuoksi seuraat suomenkielistä ja vastaavasti ruotsinkielistä mediaa:

Kieli lapsuudenkodissa

32. Äidin äidinkieli: __ suomi __ ruotsi __ muu; mikä?

33. Isän äidinkieli: __ suomi __ ruotsi __ muu; mikä?

34. Kotikieli lapsuudenkodissa: __ suomi __ ruotsi __ sekä suomi että ruotsi __ muu; mikä?

Jos vastasit *sekä suomi että ruotsi*, kerro, kenen tai keiden (äiti, isä, sisarukset, isovanhemmat jne.) kanssa ja missä tilanteissa käytit suomea ja kenen tai keiden kanssa ja missä tilanteissa käytit ruotsia:

35. Mitä kieltä puhuit lapsuudenystäviesi kanssa?

__ suomea __ ruotsia __ sekä suomea että ruotsia __ muuta; mitä?

Jos haluat, voit kommentoida tähän: _____

Kieli ja parisuhde

36. Siviilisäätö: __ naimisissa __ naimaton

Jos olet naimissa, avioliittosi solmimisvuosi: _____

Jos olet naimaton, asutko avoliitossa? __ kyllä __ ei

37. Puolisosi rekisteröity äidinkieli: _____

38. Mitä kieltä puhuitte, kun tapasitte puolisosia kanssa ensimmäistä kertaa?

__ suomea __ ruotsia __ sekä suomea että ruotsia __ muuta; mitä?

39. Mitä kieltä puhutte puolisosia kanssa kotona?

__ suomea __ ruotsia __ yhtä paljon sekä suomea että ruotsia __ enimmäkseen suomea
__ enimmäkseen ruotsia __ muuta; mitä?

Jos vastasit *yhtä paljon sekä suomea että ruotsia, enimmäkseen suomea tai enimmäkseen ruotsia*, kerro tarkemmin, millaisissa tilanteissa puhutte suomea ja millaisissa tilanteissa ruotsia. Onko esimerkiksi tunnetiloilla tai väsymyksellä vaikutusta kielen valintaan?

Jos vastasit *muuta*, kerro tilanteesta tarkemmin:

40. Kun liikutte julkisilla paikoilla puolisosia kanssa (kaupat, ravintolat, pankki jne.), puhutteko keskenänne eri kieltä kuin kotona? __ kyllä __ ei

Jos vastasit kyllä, kerro, miten kielenkäyttönne eroaa kotikielestä julkisilla paikoilla:

Kerro lisäksi, miksi kielenkäyttönne eroaa julkisilla paikoilla:

41. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tai vaikuttavat eniten siihen, mitä kieltä puhutte puolisonne kanssa (kielitaito, halu oppia jne.)?

42. Miten kielenkäyttönne puolisoasi kanssa on muuttunut tuntemisesenne alkuajoista?

Kerro myös omin sanoin, miksi:

43. Vaihdatteko kieltä tai sekoitatteko paljon esimerkiksi yksittäisiä sanoja tai lauseita suomen ja ruotsin välillä? __ kyllä __ ei
Jos kyllä, anna esimerkkejä:

44. Jos sinulla on lapsia, vaikuttiko lasten saaminen mielestäsi käytännön kielivalintoihin? Miten? _____

45. Jos olet elänyt aikaisemmin avo- tai avioliitossa, kerro entisen puolisoasi/entisten puolisoidesi äidinkieli:

Mitä kieltä/kieliä käytit entisen puolisoasi/entisten puolisoidesi kanssa?

46. Millainen merkitys puolison äidinkielellä on mielestäsi puolison valinnassa ja parisuhteessa?

__ ei lainkaan merkitystä __ ei suurta merkitystä __ kohtalainen merkitys
__ suuri merkitys __ hyvin suuri merkitys __ en osaa sanoa

Jos haluat, voit kertoa ajatuksiasi puolison äidinkielen merkityksestä:

Kielivalinnat ja lapset

Vastaa kysymyksiin 47–55, jos sinulla on lapsia

47. Lapsen/lasten syntymävuosi/-vuodet:

48. Lapsen / lasten rekisteröity äidinkieli: __ suomi __ ruotsi __ muu; mikä?
Jos lapsillasi on eri rekisteröidyt äidinkielet, kerro äidinkielenään suomi syntyneiden lasten syntymävuodet _____ sekä äidinkielenään ruotsi syntyneiden lasten syntymävuodet _____

49. Mitkä tekijät vaikuttivat päätökseen lapsen rekisteröidystä äidinkielestä (esim. suomenruotsalaisuuden säilyttäminen)?

50. Mitä kieltä puhut lapsesi/ lapsiesi kanssa?

__ suomea __ ruotsia __ sekä suomea että ruotsia __ muuta; mitä?

Kuinka johdonmukaista kielenkäyttösi lapsesi/lapsiesi kanssa on? Kerro tilanteesta tarkemmin omin sanoin:

51. Mitä kieltä puhutte, kun olette koko perhe (sinä, puolisesi sekä lapsenne) koolla?

__ suomea __ ruotsia __ sekä suomea että ruotsia __ muuta; mitä?

Jos vastasit *sekä suomea että ruotsia* tai *muuta*, kerro tilanteesta tarkemmin:

52. Onko / Oliko lapsenne __ suomenkielisessä vai __ ruotsinkielisessä päiväkodissa tai päivähoidossa?

53. Mitkä tekijät vaikuttivat / vaikuttavat päätökseen lapsen päiväkodin ja päiväkodin kielen tai päivähoidon ja päivähoidon kielen valinnassa?

54. Onko / Oliko lapsenne __ suomenkielisessä vai __ ruotsinkielisessä koulussa?

55. Mitkä tekijät vaikuttivat / vaikuttavat päätökseen lapsen koulun ja koulukielen valinnassa?

Kielenkäyttö suvun ja ystävien kanssa

56. Ovatko yhteiset perhetuttavanne: __ pääosin suomenkielisiä
 __ pääosin ruotsinkielisiä
 __ sekä suomen- että ruotsinkielisiä
 __ pääosin jonkin muunkielisiä; minkä?

57. Mitä kieltä puhutte sinun sukulaistesi kanssa, kun myös puoliso on paikalla?
__ suomea __ ruotsia __ sekä suomea että ruotsia __ muuta; mitä?
Jos vastasit *sekä suomea että ruotsia* tai *muuta*, kerro tilanteesta tarkemmin:

Kielellinen ja maantieteellinen identiteetti

58. Millainen on *kielellinen* identiteettisi? Koetko olevasi __ suomenkielinen __
kaksikielinen __ ruotsinkielinen __ suomenruotsalainen __ muuta; mitä?

Kerro omin sanoin, miksi:

59. Kuinka hyvin osaat mielestäsi suomea ja ruotsia?

	erittäin hyvin	melko hyvin	huonosti	tuskin lainkaan
1. ymmärrän suomea	☐	☐	☐	☐
2. puhun suomea	☐	☐	☐	☐
3. ymmärrän ruotsia	☐	☐	☐	☐
4. puhun ruotsia	☐	☐	☐	☐

60. Kerro omin sanoin, millainen on *maantieteellinen* identiteettisi. Kuinka vahvasti tunnet olevasi esimerkiksi tamperelainen, pirkanmaalainen, suomalainen tai eurooppalainen?

61. Minkälainen asema ja sosiaalinen status ruotsilla on mielestäsi Tampereella tänä päivänä?

62. Miten arvelet ruotsin aseman muuttuvan Tampereella tulevaisuudessa, esimerkiksi kolmenkymmenen vuoden kuluessa?

63. Kerro vielä, miten puolisisi on vaikuttanut kielelliseen ja/tai maantieteelliseen identiteettiisi?

Tähän voit kirjoittaa muita tutkimuksen tai kysymysten herättämiä ajatuksia:

Ja vielä: Kiitos avustasi!

Bilaga 2

Följebreven

I Tammerfors 1.9.2008

Bästa mottagare!

Jag studerar nordiska språk vid Institutionen för språk- och översättningsvetenskap vid Tammerfors universitet och håller på att skriva min avhandling pro gradu om ämnet *Språkval i tvåspråkiga parförhållanden i 2000-talets Tammerfors*. Syftet med avhandlingen är att redogöra för språkval i tvåspråkiga parförhållanden på den svenska språköen Tammerfors. Eftersom Tammerfors är en utpräglad finskspråkig stad med en svenskspråkig minoritet, är språkvalen i de tvåspråkiga parförhållandena speciellt intressanta i ett språkvetenskapligt perspektiv. Dessa val har bl.a. inverkan på svenskans framtid i Tammerfors. Min undersökning är en del av forskningsprojektet ”Industristaden i språklig förändring. Svenskheten i Tammerfors från 1700-talet till 2000-talet” som leds av forskardoktor Harry Lönnroth. Projektet finansieras av Finlands Akademi 2008–2010.

Jag sänder detta brev till de familjer vilkas barn går i Svenska samskolan i Tammerfors. Jag ber er som lever i *ett tvåspråkigt parförhållande*, dvs. i ett förhållande där parterna har olika registrerade modersmål, svara på enkäten. Vid genomförandet av undersökningen följer jag de krav som forskningsetiken ställer, vilket bland annat innebär att allas anonymitet garanteras.

Som bilaga följer ett frågeformulär i två exemplar, ett på finska och ett på svenska. Jag hoppas att båda parterna självständigt och så noggrant som möjligt fyller i var sin enkät. Den svenskspråkiga parten får använda det svenska och den finskspråkiga parten det finska exemplaret. Du får svara med egna ord. Om du inte vill svara på någon enstaka fråga, kan du lämna den obesvarad. Att så många tvåspråkiga par som möjligt svarar på enkäterna är dock ytterst värdefullt när det gäller genomförandet av undersökningen.

Jag hoppas att ni sänder enkäterna tillbaka till Svenska samskolan med era barn innan den 22 september 2008. Lärarna vidarebefordrar enkäterna till mig.

Om undersökningen inte gäller er, behöver ni naturligtvis inte sända enkäterna tillbaka till skolan. I så fall beklagar jag att jag har tagit er tid.

Jag ger gärna mera information om min undersökning. Ni kan också kontakta projektledaren Harry Lönnroth som svarar på frågor angående projektet.

Tusen tack för era svar!

Vänlig hälsning

Titta Modenius
E-post: titta.modenius@uta.fi

Projektledare Harry Lönnroth
E-post: harry.lonnroth@uta.fi

Tampereella 1.9.2008

Hyvä vastaanottaja!

Opiskelen pohjoismaisia kieliä Tampereen yliopiston Kieli- ja käännöstieteiden laitoksella ja kirjoitan pro gradu -tutkielmaani aiheesta *Kielivalinnat kaksikielisissä parisuhteissa 2000-luvun Tampereella*. Tutkielmani tarkoitus on selvittää, millaisia kielivalintoja kaksikielisissä parisuhteissa nykypäivän Tampereella elävät tekevät ja ovat tehneet. Koska Tampereella, vahvasti suomenkielisessä kaupungissa, elää ruotsinkielinen vähemmistö, on Tampere Suomen suurin ns. ruotsalainen kielisaareke. Kielivalinnat kaksikielisissä parisuhteissa ovat kiinnostavia sekä kielitieteellisestä että yhteiskunnallisesta näkökulmasta, koska näillä valinnoilla on yhteys muun muassa ruotsin kielen tulevaisuuteen Tampereella. Tutkielmani on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusprojektia ”Teollisuuskaupungin kielellinen murros. Ruotsalaisuus Tampereella 1700-luvulta 2000-luvulle”, jota johtaa tutkijatohtori Harry Lönnroth.

Lähetän tämän kirjeen perheille, joiden lapset käyvät Svenska samskolania Tampereella. Pyydän teitä, jotka elätte *kaksikielisessä parisuhteessa*, jossa puolisoilla on keskenään eri rekisteröidyt äidinkielet, uhraamaan hetken aikaanne ja vastaamaan oheiseen kyselylomakkeeseen.

Ohessa on kyselylomake kahtena kappaleena, yksi suomeksi ja toinen ruotsiksi. Toivon, että molemmat puoliset täyttävät oman lomakkeensa itsenäisesti. Suomenkielinen lomake on tarkoitettu suomenkieliselle ja ruotsinkielinen lomake on tarkoitettu ruotsinkieliselle puolisololle. Vastaa kysymyksiin vapaasti omin sanoin. Jos et halua vastata johonkin yksittäiseen kysymykseen, voit jättää sen tyhjäksi. Tutkimukseni toteutumisen kannalta on tärkeää, että mahdollisimman moni kaksikielinen pari vastaa kyselyyn. Noudatan tutkimusta toteuttaessani hyvän tutkimusetiikan mukaisia periaatteita. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kaikkien anonymiteetti on turvattu.

Toivon, että lähetätte täytetyt kyselylomakkeet takaisin Svenska samskolaniin lapsenne mukana 22.9.2008 mennessä. Opettajat toimittavat kyselylomakkeet eteenpäin minulle.

Jos tämä kysely ei koske teitä, ei teidän tietenkään tarvitse lähettää lomakkeita takaisin kouluun. Siinä tapauksessa pahoittelen, että olen vienyt aikaanne.

Annan mielelläni lisätietoa tutkimuksestani ja tutkimusprojektista. Voitte myös ottaa yhteyttä tutkimusprojektin vastuulliseen johtajaan Harry Lönnrothiin, joka vastaa projektia koskeviin kysymyksiin.

Tuhannet kiitokset vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin

Titta Modenius

Sähköposti: titta.modenius@uta.fi

Projektin vastuullinen johtaja Harry Lönnroth

Sähköposti: harry.lonnroth@uta.fi

